KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

kıyı

82

YIL: 7 ● OCAK 1993 ● 10.000 TL.

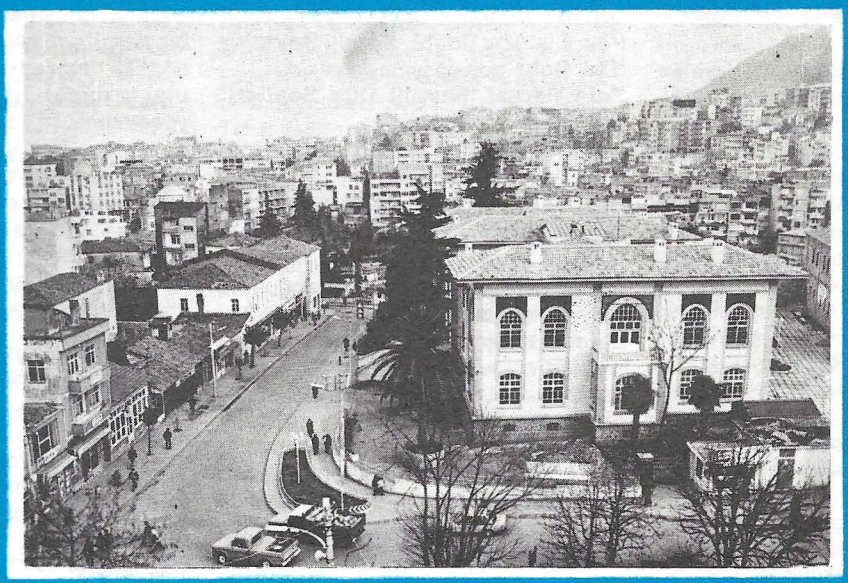

beş günün beyliği

bu sayıda: ● sami n.özerdim ● kenan sarıalioğlu ● ramis dara ● yekta güngör özden ● mehmet güler ● orhan ilyas ● w.h.auden türkçesi : halit çakır ● m.reşat sümerkan ● ahmet özer ● halil ibrahim bahar ● ismet zeki eyuboğlu ● osman bolulu ● gülseren engin ● ahmet uysal ● mehmet başaran ● ergun evren ● m.özer ciravoğlu ● muzaffer uyguner ● gülşen öztürk ● zekeriya saka ● mehmet uslu ● ibrahim dizman ● ömür düzovalı ● enver atılgan ● nazım mutlu

KIYI'dan

● 1993 yılının bu ilk sayısı. 82 aydır sizlerle olmaktan kıvançlıyız. Okurlarımızdan gelen destekle, dergimizin adını dört bir yanda överek, övünerek veren dostlarımızla, daha nice yıllar birlikte olmak dileğindeyiz. Bu dileğimizin somut olarak hayata kavuşması, Kıyı'nın daha nice sayılara ulaşması için tüm abonelerimizi göreve çağırıyor, onların en az birer dostunu dergimize okur yapmalarını diliyoruz. Dergimizin sesinin daha gür çıkması için, bunun önemli bir görev olduğuna inanıyoruz. Evet 1993 yıllı, her abonemizin Kıyı'ya yeni bir abone bulduğu bir yıl olsun. Bu alanda çaba göstereceklere şimdiden teşekkür ederiz.

● Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu'na yıllarca emek vermiş, bugün ORSEV (Ordu Sanatevi) in başkanlığını yürüten, sanatçı arkadaşımız **Gülçin Üstüntaş**'ın emeğini gelecek sayımızın **'atardamar'** bölümünde sunacağız. Büyük kentlerin dışında, sanatın nice dallarında emek veren insanların sevinci, umudu, acısı, çilesi, duyarlığı böyle bir yazıda tam olarak değilse de örnek olarak yansıtılmaya çalışılacak. Bir okurumuz, dergimiz Kıyı için **"keşke her ilde bir Kıyı olsa ne iyi olurdu"** demişti. Biz de sözü biraz değiştirerek **"Keşke her illmizde bir Gülçin Üstüntaş yetiştirebilseydik"** bugün okuduğumuz bir haberde, izlediğimiz bir programda, içimizi karartan bir duyguyu kapılmaz, insan yüreğini dolduran nice güzelliklerle soluyan mekânlarda yaşamının erdemini duyardık diyoruz Sanatın ve sanatçının emeğinin ne anlama geldiği, umarız bu tür yazılarla daha iyi anlaşılır. **Gülçin Üstüntaş**'ın söz konusu emeğini, şair **İbrahim Dizman** arkadaşımız yayıma hazırlıyor.

● Dergimizin 80. sayısında yer alan **"Bir Basın Öncüsü ve Türkiye'nin İlk Köy Gazetesi"** adlı yazı, TRT Trabzon Radyosunun **"Karadeniz ve İnsan"** programında geniş bir şekilde yer aldı. İlgiyle dinlenen bu programa emeği geçenlere ve yazının sahibi İbrahim Dizman'a teşekkür ediyoruz.

● Petrol İş Sendikası'nın düzenlediği "katılım ve paylaşım" konulu şiir yarışması sonuçlandı.
Günfer Karadeniz'e "Bir Başka Boyut" adlı dosyasıyla 1. lik,
Yılmaz Odabaşı'ya "Her Ömür Kendi Gençliğinden Vurulur" dosyasıyla 2.lik,
A. Hicri İzgören'e "Bedeli Ödenmiştir" adlı kitabıyla 3.lük
Ali Mustafa'ya "Çağdaş Yangınlar" adlı kitabıyla 4.lük
Çiğdem Sezer'e "Kanadı Atlas Kuşlar " adlı kitabıyla 5.lik ödülü verildi.
Jüri Özel Ödülü **Rahmi Emeç**'e **"Onun sonsuz ülkesine"** adlı dosyasıyla,
Petrol-iş özel ödülü, **Kâmil Bayrak**'a **"Deli Dolu"** adlı dosyasıyla verildi.
Sefa Ferşal "Sevgili Düş Saatleri" adlı kitabıyla 1. Mansiyona
Osman Bolulu "yurt/Boyu Sevişmek" adlı kitabıyla 2. Mansiyona
Hakkı Çimen de **"Kırmızı sarı yeşil"** adlı yapıtıyla 3. Mansiyona değer bulundular.

● Yitirdiğimiz nice değerimizin doğum ve ölüm tarihlerini doğru bir şekilde yıllardır dergimiz için hazırlayan değerli araştırmacı ağabeyimiz **Arslan Pulathaneli**'nin 1992 yılında yitirdiklerimizi gösteren çalışmasını gelecek sayımızda vereceğiz. Özellikle şairler ve yazarlar üzerine sözlük hazırlayan yazarlarımızın, bu çalışmadan yeterince yararlanmalarını, bu değerlerin emeğine bir saygı olarak değerlendiriyoruz.

Arslan Pulathaneli'nin **Atatürk Haftası** nedeniyle 10-25 Kasım 1992 tarihleri arasında **Mahmut Goloğlu Kültür Merkezi**'nde sergilediği 54 yıllık gazetelerin oluşturduğu serginin hayli yankıları oldu. Özellikle sergiyi gezen kentimizdeki bir ilkokulun minicik öğrencilerinin, bu geziden bir kaç gün sonra sokakta rastladıkları Pulathaneli'nin çevresinde oluşturdukları sevgi halesi, bu sevgiyle birlikte onun öpücük yağmuruna tutulması, göz kamaştırıcı bir tabloydu. Emeğin hiçbir zaman boşa gitmediğinin bir kanıtı olan böyle güzelliklerin sürekli yaşatılması, yaşadığımız dünyayı daha da yaşanılır kılacağına inanıyoruz.

● Araştırmacı-yazar arkadaşımız **İ. Gündağ Kayaoğlu**'nun **Ersu Pekin**'le birlikte hazırladıkları ESKİ İSTANBUL'DA GÜNDELİK HAYAT adlı kitabından sonra yeni bir kitabı yayımlandı: TOMBAKLAR. **İngilizce ve Türkçe** olarak özenli bir baskıyla hazırlanan tombak kitabı, alanında son derece özgün bir yapıt olma özelliğini taşıyor. Geleneksel Türk maden sanatının en seçkin örneklerinden biri olan **"Tombak"** üzerine yaptığı çalışmadan dolayı **Kayaoğlu**'nu kutluyoruz.

● Sanat dünyamıza **Trabzon**'dan yeni bir dergi katılıyor: **Mavi Nota**. Müzik ağırlıklı dergi yakın bir zamanda okura ulaştırılacak. Derginin sorumlu yönetmenliğini yazar ve müzisyen arkadaşımız **Müfit Semih Baylan** yürütüyor. Dergimizle kardeş dergi olarak değerlendirdiğimiz **Mavi Nota**'ya yayın yaşamında nice güzel yıllar diliyor; okurlarımızın, **Trabzon**'da alanında ilk kez yayımlanan bu dergiye sahip çıkmalarını diliyoruz.

● Ocak ayında yitirdiğimiz nice güzel insanlarımızın birkaçının adını vererek, kültür ve sanatımıza yaptıkları katkılardan dolayı anılarına içten saygılar sunuyoruz. **Sabahattin Eyuboğlu, Cemal Reşit Eyuboğlu, Muzaffer Hacıhasanoğlu, Ziya Osman Saba, Nabi Üçüncüoğlu**... gibi kültür ve sanatımıza sonsuz katkılarda bulunan nice güzel insanımızın anısı, sonsuza değin yaşayacak, yaşatılacaktır.

● Şubat sayımızda buluşmak dileğiyle, tüm okurlarımıza, sağlıklar, başarılar, esenlikler...

Kurucusu: **Ahmet Selim TEYMUR**

Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş. Adına
M. Naci ÖZKAN

Genel Yayın Yönetmeni : **Gündoğdu SANIMER**
Genel Yayın Yönetmen Yardımcısı : **Arslan PULATHANELİ**
Sanat Danışmanı : **Ahmet ÖZER**
Yazı İşleri Yönetmeni : **Melih S. ERTÜZÜN**
Kapak, İç Düzenleme, Görsel Dnş. : **M. Reşat SÜMERKAN**
Film - Montaj : **Ahmet ÖZKAN**
Kapak Fotoğraf : **M.Reşat SÜMERKAN**

Baskı: **sakarya matbaacılık** Kunduracılar Cad. No.: 42 / D
Tel.: (03) 21 72 32 Fax: (03) 21 91 59 61200 - TRABZON

Abone Koşulları : **Yıllık: 100.000 TL.**
Yurtdışı Abone : **50 DM**
Yazışma Adresi : **P.K. 183 - TRABZON**
Ederi : **10.000 TL (KDV Dahil)**
Aylık Dergi

Abone ederinin, Gündoğdu SANIMER adına 731607 numaralı postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra, dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur.
Ürünler yayınlansın, yayımlanmasın geri verilmez.
(P.K. 183) Kod No.: 61001 - TRABZON

dünden yarına

● Sami N. ÖZERDİM

Dünden bugüne, bugünden yarına neler kalacağını saptamak, uzun araştırmaları gerektirir. Teknik, tıp vb. alanlarda çalışan nice sabırlı bilgin, gereğinde, bir gerçeği bulabilmek için binlere varan, belki aşan deneylere katlanırlar. Kansere bir umar bulabilmek için uzun yıllardır çalışılıyor. Sanılmasın ki edebiyatta, tarihte yaşamöyküsü araştırmalarında özdeş yol tutulamaz.

Kıyı'nın 68.sayısında (Kasım 1991), **"Unutulmak "** başlıklı yazımda, bizdeki yaşamöyküsü kaynaklarının yok denecek kertede azlığından söz açmıştım; birkaç da örnek vererek... **Yahya Kemal Beyatlı** bir yazısında, eski şiirimizde, değil arka sırada kalmış şairlerin, **Fuzuli** ve **Nedim** gibi büyüklerin bile, divanlarında yinelemeler dışında az bir şeyler bulunduğunu belirtmiştir. 1988'de **Kültür Bakanlığı**'nın yayımladığı, başta **Doç.Dr.Haluk İpekten** olmak üzere beş bilim adamının hazırladığı bir kitap vardır: **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**. Bu kitap beş bin tane basıldığı halde çabuk tükendi. Bunu ancak **" kitap kurdu "** ***All Birinci*** bulabilir, dedim; gerçekten de buldu. **Divan** şairlerini anlatan otuz kadar tezkire taranarak ortaya konulan bu kitapta binlerce şairin kısaca kimlikleri belirtilmiş. **Yahya Kemal Beyatlı**'nın sözlerine bakarsak. buna gerek yoktu diyebiliriz. Ama, konu sadece sanat değeri değil. **Divan** şiiri **Yirminci Yüzyıl**'a bile atladı.

1926'da ölmüş olan **Üsküdarlı Talât**'ın evi de, **İstanbul**'un ünlü yangınlarına kurban gitmiş. O da demiş ki:

Evimin yandığına yanmadım amma Tal'at,

Yandı bin beyt-i metînim ona hâlâ yanarım.

(Beyt) iki anlama geldiğine göre, şair, evinden çok iki dizelik beyit (ev)lerine acıyor. Peki, yüzyılımızın ilk çeyreğinde yaşamı son bulmuş olan **Üsküdarlı**'nın, bin beyti acaba nasıl bir değer taşıyordu? Bu, sanat yönünü araştıranları pek ilgilendirmez. Ancak, yüzyılımızda son soluklarını alıp veren bu şiirin neler bırakabildiğini, hiç değilse hiçbir şey kalmadığını saptayacak sabırlı bilginler çıkmayacak mı? **üsküdarlı Talât** bu açıdan haklıdır. Kaldı ki, **İbrahim Alâettin**'in **Türk Meşhurları Ansiklopedisi** adlı kitabından şu tümce yabana atılamaz: **" .. şairin yaşadığı zamanlara ait hadiseleri nüktelerle anlatan manzum bir tarihçesi de vardır ki gerek bunun, gerek dostlarında kalabilen eserlerinin toplanıp basılması temennîye Lâyıktır. "** (Şair, şapka giyilmesinin yasalaştığı 1925'te, ikinci dizesini anımsayamadığım bir tarih de düşürmüştür: **" Başımdan bir fes'l attım dedim tarihini Tal'at.")**

Yazdıkları, yanmamış olsa da, ölümlerinden sonra atılmış nice yazarı, şairi düşünürüm. Babamın, **Edirne**'de, **Salih Sulhi** adlı şair bir arkadaşı vardı. Babamdan bana kalan bir iki şiirine bakılırsa, o da, tasavvuf tadı veren dizeleriyle son örneklerden biriydi. Bu şiirleri **Milli Kütüphane**'ye verdim. Ama, yaşamı boyunca daha neler yazmıştı, meraka değerdi. Babamın, **İzmir**'de (şimdi Tekel dediğimiz İnhisarlar'da) **Nihat Bey** adında başka bir şair arkadaşını anımsarım. Doğaldır ki, yaşlıydı. Başmüdüre ağır bir yergi yazmıştı. Dalkavuk'un biri bu yergiyi Başmüdüre yetiştirmişti, ama **Nihat Bey**'e bir şey olup olmadığını anımsamıyorum. **Urla**'da **M.Fevzi (Akalın)** adında bir başka şair - yazar arkadaşı da vardı babamın. **Hurrem Sultan** adlı bir oyun da bastırmıştı. (Bunu da **Milli Kütüphane**'ye verdim bir zamanlar). Okul arkadaşım (sonradan Güzel Sanatlar Akademisi heykel profesörü) **Şadi Çalık, Fevzi Akalın**'ın, **İkinci dünya Savaşı**'nı sezmişliğini gösteren bir şiirimi almış. Şöyle Başlıyordu.

" Eyvah, yine bir bâd - ı sümûm (ağulu rüzgâr) esmede Garp'tan..." Başka şiirleri de olmalıydı, ama nerede?

Yazılarımda hele bu yaşımda - sık sık, yiten insanlardan ve geride bıraktıkları, ama yiten kalıntılarından acı acı söz açarım. Yukarıda da belirttiğim gibi, bunlarda sanat ya da bilgi kırıntısı aramak boş bir çaba sayılabilir; ne var ki, binlerce deneye katlanan bilginleri unutmayalım.

Bizde sık sık **" muhafazakârlıkla "** övünülür. Oysa, bununla övünenler, eskiden bugüne bir şey aktaramazlar. Ne yapacaklarını bilemezler aslında. **İstanbul Üniversitesi Kütüphanecilik Profesörlerinden Dr. Jale Baysal**'ın doktora çalışması, ilk kitabımızın basıldığı 1729 'dan , Birinci Meşrutiyet'in başlayış yılı olan 1876'ya değin basılmış kitapları saptama başarısının ürünüdür. 144 yılın kitap sayısı üç bindir. Doktora tezinin girişi kitap halinde ortaya konulmuştur; ancak üç bin kitabın kaynakçası basılamamıştır (yanılmışsam sadece sevinirim). 1729 - 1928 yılları arasındaki iki yüz yılın kitapları ise otuz bin olarak oranlanıyor. **Seyfettin Özege** adlı bir banka müdürü, bütün yaşamını eski yazı kitapları toplamakla, saptamakla geçirmiş, sonra, kataloğunun yapılması koşulu ile, kitapları **Erzurum Üniversitesi(Atatürk Üniversitesi)**'ne bağışlamıştı. Önce teksir olarak çoğaltılan katalog ayrıca basıldı da. Ancak,**Özege**, kataloğu, bütün titizliği ile, kendisi formalar halinde yayımladı. Beş ciltlik bu yapıtın sahibinin acaba bir yerde büstü yaptırılmış mıdır? **Kültür Bakanlığı** neden bu az sayıda basılan kataloğu yeniden bastırmaz? Ayrıca, Neden, yazarların yaşamöykülü dizinini hazırlatmaz? (Çocukluk arkadaşım **Adnan Önelçin**'in böyle bir çaba içine girdiğini işitmiştim. Ne yazık ki, **Önelçin**'e dört yıl kadar önce bir motorsikletli çarptı; ölümüne neden oldu?)

Rahmetli **Satı Erişen** bir gün: **" Okuyan bir insan öldü mü, pabuçlarından önce kitapları kapı önüne bırakılır "** demişti.

kül

Kenan Sarıalioğlu

1.

Senin olan,
Sende olmayandır, ey kalbim
Gidene sorma ...

2.

Bırak,
Zaman örsün acısını ağların
Sen, lâcivert dağların
Ve unuttuğun sevdaların
Şarkısını unutma...

Kitapları ve kitaplaşmamış yazıları. Bunu, geride kalanlar düşünemezler. Kültürü yönetme durumunda, konumunda olanlann da bu konuda ne bilgileri vardır, ne de ilgilendikleri görülür. **Milli Eğitim Bakanlığı** bir zamanlar, hazırlanmış kitapları satın alır, parasını öder, ancak hepsini bastırmaz, ya da bastıramazdı. **Milli Kütüphane**'ye aktarılmış bu tür çalışmalar az değildi. Bu da bir yöntemdir.

Kütüphanecilerden de yakınmam gerekiyor, ama hiçbir zaman gönlüm razı olmuyor buna. Şu kadarını olsun söyleyeyim: Kütüphaneciye, bu işin tekniği berisinde, eski kültürün aktarılması çabası düşüyor. Deneyimlerime dayanarak söylüyorum bu üstü kapalı sözleri. Dergilerinde bol bol teknik bilgiler,bilimsel teknikler! Oysa, el değmemiş nice eski dergiler - ve yenileri - ilgi beklemekte. Yığınla kaynakça düzenlenmesi işi var. Bunlara da " **İltifat** " edilmeli.

Eskiyi bugüne aktarmak, eskiyi yaşamak değildir. Bir kesim, bilir bilmez " **Yazıyı değiştirdi, eski kültürümüzle ilişkimizi kesti** " diye **Atatürk**'e çatar, bir kesim ise, fes giyerek konuşma yapacak denli geri gider. İkisi de, ne yaptığının ayırdında değil! Artık fes giyilmez, Arap yazısı sadece üniversitelerde öğretilir. Eski kültürün tanıtılması ve bundan - gereğince - yararlanılması başka bir iştir.Hiçbir zaman da yasak edilmemiştir. Bunun yolu yöntemi vardır. Ama, demagoji ile çözümlenemez. Eski kitapları okumak isteyenler araştırıcı olacaklar, eski yazıyı kendi kendilerine de öğrenebilirler. Güç ya da kolay, ne olursa olsun öğrenilir. Eski kitaplardan gerekenler, bu yazıyı bilmeyenler için bugünkü yazıya çevrilir; çevrilmiştir, çevrilmektedir de. Ama, bu yazı artık geri gelemez.●

★ *Yahya Kemal Beyatlı'nın, 1935'te* ***Yedigün*** *dergisinde,* ***Hikmet Feridun (Es)un,*** *kendisiyle yaptığı konuşmada söyledikleri, çok sonraları,* ***Edebiyata Dair*** *adlı kitabına alınmıştır. Şu tümceleri burada yineleyelim:*

" ***Eski şiirimizin en muteber divanlarını ele almaya gelmez. Yeknesaklıktan Fuzuli ve Nedim gibi şairler bile gözden düşer. En doğrusu bu büyük ruhların berceste mısralarını veyahut beyitlerini bir antolojide okumaktır. Çünkü kestirme ve samimi bir hükümle denilebilir ki eski şiirimizde manzume yoktur, terkip yoktur, hâsılı eser yoktur, yalnız mısralar, beyitler vardır.*** *"(s.259)*-●

günlerin tozlu camları

● Ramis DARA

08.09.1992

Geniş kitlelerce sevilen Türk pop müziği şarkılarında bir şey dikkatini çekiyor. Yabancı kökenli, hafiften alaylı, dahası, şarkılardaki konumlarıyla biraz argoya da göz kırpan söyleyiş kalıplarının yinelenmesi. Yinelenmeye ezgi ile ritmin katılması şarkıların gençlerin dilinde yer etmesi için yetip de artıyor. "Aboneyim abone...", "Şov yapma şov yapma..." Her iki şarkının sözlerini de Aysel Gürel yazmış.

Bu hanım epey işlek zekâlı biri olsa gerek. Ya da zanaatını çok iyi kavramış. Sezen Aksu'nun geride kalan seçimlerde sözleri değiştirilerek de olsa 'muhafazakâr' bir partinin propagandasında bangır bangır söylenen ünlü şarkısı "Hadi bakalım kolay gelsin" in sözlerini yazan da o.

Bu şarkıyı ilk dinlediğinden bu yana, onun toplumun kimi kesimlerinde yaşanan sereserpe cinselliği dile getirdiğine kalıbını basacak ortam aradın durdun! (Etik bir yaklaşım, bir yargılama peşinde olmadığını vurgulamalısın. Ayrıca bu algı içini ürpertmedi de değil!) Konuyla ilgisiz birilerine açtın düşünceni, böyle bir şey duyumsamadıklarını söylediler, ama sen yine de, öyle eminsin ki ! Taşrada kimsenin düşünceni paylaşmamasına biraz üzülüyor, 'metropolün' kimi kesimlerinde söz konusu şarkının mutlaka böyle değerlendirildiğini, "kolay gelsin"in, "en büyük kım"in, içimizdeki "aç hevesler"in, "arada hicaz arada caz nefesler"in, vb. pek çok ifadenin neyi anlattığının açıklıkla bilindiğini, konuşulduğunu düşünüyorsun. Ne var ki bu konuda yazılmış bir yazı da okumadın.Zamanınla enerjini 'şiir yazıları'nın dışında çokça harcamak istemediğin için sen de yazmadın.

Şimdi, böyle bir konuyu düşünmeye başlamanın nedenini anımsıyorsun: Nilüfer'in, "Dokun Bana" adlı şarkısında " dinlemek beni kesmiyor " dediğini işitince irkilmiş, duygusal şarkılarda da mı argoya yer veriliyor? demiştin bir an, bugün öğle üstü. Şimdi gecenin şu vaktindeyse, şarkıdaki "kesmek"in "gereksinimi gidermek" anlamıyla belki de argo sayılamayacağını düşünüyorsun.Ama burada yine de, "kesmek" yerine, "kana kana içmek"deyimiyle aynı serada açılan "kandırmak" eylemi daha mı iyi giderdi ne?..

09.09.1992

Promete'nin dördüncü sayısı çıktı posta kutundan. Buna çok sevindin.

20 Haziran 1992 'de Ankara'da toplanan Edebiyatçılar Derneği'nin ilk kurultayına katılışının somut mutluluklarından biri de Cem Savran'la tanışman ve ardından Savran'ın postayla sana Promete'lerin o zamana kadar yayımlanmış üç sayısını yollamasıydı. Dergi iki ay eline geçmeyince üzülmeye başlamıştın ki, meğer dergi bu sürede yayımlanmamış. Ama öncekiler on altı sayfayken, yeni sayı bunun iki katıydı ve bu da bir ödünleme demekti.

Promete, şimdiye değin çıkan sayılarıyla, önemsenmeyi hak eden bir düzeyi yakalamış görünüyor.

"Genellikle gerçekçi eleştirinin yapılmadığı ülkemizde, yeteneği olmadığı halde kendini eleştirmen sananlara diyorum ki: Yapıtlar kendilerini daha doğru sunarlar."

Şiir yazdığını düşünerek bunları bir tomar kâğıtta toplayan ve tomarın başına da bu **kakmaları** konduran vatandaş, bu 'nadide eser'ini imzalayıp sana yollarken şunları yazmış: "... ... ...'in değerli yazarı ... ...'ya / Eleştiri gücünüze ve anlayışınıza saygı duyarak, içtenlikle..."

Herhalde seni biricikliğine inandıracağını sanıyor!

Bu durumda en çok da, böylesi bir kitabı kitaplığının neresine yerleştireceğine karar verememenin sıkıntısını yaşıyorsun.

Ayrıca bu vatandaş gibi davranmaya yatkın başkalarının da bulunduğunu düşünmen sıkıntını artırıyor.

13.09.1992

Üniversiteyi bitirinceye değin yazların tütün tarlasında geçmişti. Hatta ondan sonraki yazlarda da. Artık evlenmiştin, ülkenin çeşitli bölgelerinde, kentlerde kasabalardaydın, ama yazları ne yapıp ediyor, özellikle kurban bayramlarında hiç sektirmeden köye uğruyor, hiç değilse üç

beş gün, geçimlerini tütünle sağlayan anne babana yardım ediyordun. Son yıllardaysa elin tütüne daha az değer oldu, bu yazsa hiç. Bundan sonrasına gelince, artık istesen de tütünle bağı zor kurarsın: Damar tıkanıklığı illeti eşliğinde altmış altı yaşlarını yaşayan annenle baban bu yaz son tütünlerini kırıp dizdiler. Artık tütüncülüğü bırakıyorlar.

Asım Öztürk'ün **Yaprak Yorgunları** adlı onuncu şiir kitabını okuyup bitirince anımsadın bunları. "Yaprak Yorgunları" adı çoklarına çok şey söylemeyebilir. Neyi imlediği belli olmayan bir imge ya da bir şeylerin simgesi sanıp geçeceklerdir tütünle uğraşmayanlar. Asım Öztürk, birbirine bağlı denebilecek on uzun şiiriyle tütün emekçilerinin destanını yazmış: Onların çilelerini, umutlarını umutsuzluklarını, uykularını uykusuzluklarını. **Uykusuzluklarını!** Çünkü tütün kırımı serin havada yapılmalıdır; bu yüzden Ege tütüncüleri yaz gecelerinde en çok ikişer üçer saat uyurlar!

16.09.1992

Kitap adlarının değiştirilmesi sorunu.

Necati Cumalı, 1959'da **Tütün Zamanı** adıyla yayımladığı romanını, 1971'deki ikinci baskıda Zeliş'e çevirirken; "**Tütün Zamanı**'nı, bu roman ve onun süreği olarak yazdığı. Yağmurlar ve Topraklar ile Acı Tütün'den oluşma üçlünün adı yapmıştı.

Geçenlerde Cemal Süreya'nın sağlığında **Günübirlik** adıyla yayımlanan denemelerinin ilgisiz bir adla ve hiçbir açıklama yapılmadan sanki yeni bir kitabın ilk basımıymış gibi yayımlandığına tanık olunca az üzülmemiştiniz Nahit'le.

Ama bu konudaki rekor belki de Metin Güven'de. Onun ilk iki şiir kitabı, ikinci baskıları yapılırken adları değiştirilerek yayımlandı. "İsteğim dışında," demişti telefonda ve yüz yüze görüştüğümüzde. **Ömrüm Geçen Bir Sağnak Gibi**'yi "**Mavi Filinta**" **Güvercin Yüreğinde Gül Renkli Şiirler**'i "**Eşkiya Bir Kartal Sureti**" adıyla yayımlanmıştı Ulusal Kültür yayınevi. Şimdi şairin yeni bir kitabı Yarasa Karnında Aşk) aynı yayınevinden yayımlanınca, durup düşündün biraz: Kitaplarının adını isteği dışında değiştiren bir yayınevine şairin yeni şiir kitabını vermesi doğru mu?.. Ancak burada, taşralı bir şairin kitap yayımlatmasının ne derece güç bir şey olduğunu düşününce, biraz duralıyorsun.

17.09.1992

Beğenmedikleri ad ve soyadlarını değiştiren insanlar da çıkıyor. Oysa çabalarıyla, yapıp ettikleriyle, beğenilmeyen bir ad ve soyad güzelleştirmesi insanın kendi elinde. Ad ve soyad eninde sonunda boş çerçeve; önemli olan onun içini güzel ya da çirkin resimlerle doldurmak olmalı.

Yeniyetmeliğinde nefret ettiğin; bir nüfus memurunun yanlışlığı sonucunda, "Doğru" olacakken, ailenin öbür kişilerinden ayrılarak "Dara"ya çıkan soyadını, son yıllar ne çok seviyorsun! Çünkü onu bir anlamda sen oluşturdun.

Vecihi Timuroğlu'nun insancıl'daki yazısında, benzer 'kaza'nın Osman Bolulu'nun da başına geldiğini okudun. "Yivlili" olacakken, nüfus memurunun Osmanlıca yazıyı yanlış okuması sonucunda, "Bolulu" oluvermiş bir soyad! Bugün bir edebiyat adamının soyadı olduğu için "Osman" adıyla birlikte güzel bir soyadı bu, sana göre.

Senin adınıysa zaten bir hoca vermiş! Daha önce iki erkek çocuğu yaşamayan annen kendisine başvurunca , hoca efendi, "yıldızname"ye bakmış, bu çocuğun yaşaması için adının şu olması gerekir diye kestirip atmış.

Görüyor musun, yaşamını adına borçlusun! Ve sana, gerektiğinde, kolay bir intihar yolu: Mahkemeye koş ve adını değiştir. Örneğin Necmüddin, Hayrullah ya da benzeri kutsal bir ad edin kendine, ki hiç değilse böylece tanrının huzuruna açık bir alınla çıkarsın!

18.09.1992

Nahit'le Şerife'nin nikâhlarında tanıklık yaptın. On yedi yıl önceki kendi nikâhında anımsadığınsa bir hiç! Aslında bu biraz da nikâhın, eş durumundan öğretmenlik atanmasının yapılabilmesi için zamansız ve bir 'formalite' olarak yapılmasından kaynaklanıyor. Tıpkı şimdi Kayabaşı'ların yaptığı gibi. Çiftin yanında iki tanık, toplam dört kişiydiniz. Gündüz olayda yer alırken değil de, ancak şimdi, geceleyin notlarken hüzünlenir gibisin. Bir annenin çocuğunu mutlu etmek isterken onu nasıl üzdüğüne tanık olm nın hüznü bu !

Bir hüzün de kendi geçmişinden. Önceki gün, Necati Cumalı'nın **Yağmurlar ve Topraklar** adlı romanına bakarken, bir zamanlar iç kapağa dolma kalemle yazmış olduğun tümceye takılmıştı gözün: "Romanlara sığmayacak yaşamımızın bu ilk adımında en içten seviler, en gür mutluluklar, canım... (Alliance) 21 Şubat 1975." Ne kadar çiğ ifadelermiş, diyorsun bugün bu dilekler için. Yaşamınız bir romanda pek pek bir tümce olabilir, ancak bu! "Romanlara sığmayacak aşkımızın" diye anımsamış, en çok bunun için hüzünlenmiştin; ama aşk yerine yaşam sözcüğünü seçmekle, daha o zamandan 'sakınımlı' davranmışsın biraz.

(Aynı gün)

Türkiye'deki kimi şair ya da şair adaylarının ruh durumunu düşünüyorsun:

Yazan çizen boyayan besteleyen çokları gibi onlar da sık sık kendilerinden söz edilsin, yapıtları üzerine uzun incelemeler yazılsın isterler. İçlerinden birileri üzerine bir ay gibi uzunca bir süre geceli gündüzlü düşünür, kendi kendine tartar, tartışır, bir şeyler yazar ve bunu ülkenin önde gelen dergilerinde, örneğin, önemi nedense yayımı durdurulduktan sonra anlaşılıp, sık sık dile getirilen bir dergide, **Çağdaş Eleştiri**'de yayımlarsın.

Üzerinden birkaç ay geçer, bir başka dergi "Genç Şairler Şiiri Tartışıyor" başlıklı bir dizi konuşma hazırlar ve hakkında onca emekle o ürünü yazdığın şaircik çıkar, sanki garip bir şehvetle, ülkede şiir eleştirisi yazılmadığını söyler, ya da söyleye(gele)nler kervanına en önce o katılır. Bu, aslında, şu mu demektir: "Genç şairlerin tümünü yerin dibine batırıp, beni göndere çekecek şaşkın bir serdengeçti yok."

Ama sen yine de ne olur ne olmaz, sağdan soldan yediğin benzer salvolar karşısında sendelemeyeyim, sarsılmayayım, ruhsal dirliğimi ve diriliğimi koruyayım diye, ve belki farkına bile varmadan, kendine göre bir strateji geliştiriyor: "Ben eleştiri değil, eleştirel deneme ya da 'şiir yazısı' yazıyorum." diyorsun.

Bundan sonra istedikleri kadar "eleştirmen yok, şiir eleştirisi yapılmıyor" desinler, önemli mi?.. Bu, olsa olsa, dışarı çıkan bir topa atlayıp, onu kıçına çarptırarak kendi kalesine gol at n, ama topun auta çıktığını sanarak sevinmeyi sürdüren şaşkın bir kaleci sevincidir.

20.09.1992

Yılın son ısıtan-güneşli günleri mi? Kısakollu gezinmeler sanki hep sürecek gibi. Ama bir gün mutlaka, havalar soğuyacak, bu güneşi arayacaksın. 'Kış güneşi ve dekolte' ne güzel bir imge! Kapalı kapanık yaşamakta ne buluyor insanlar! Kurtarıcı olan, çağcıl ilkelliğe dönüş; seni kurtaracak olan. İlkellik sözcüğüne Melih Cevdet Anday'ın duyarlığıyla bakıyor ve bugünün sokaktaki insanının bu sözcükte bulduğu anlamı onlara geri veriyorsun ●

özdenoğlu'dan unutulmaz şiirler

● Yekta Güngör ÖZDEN

Sanat çalışmaları yanında çevre sağlığı konusundaki çabalarını da yürüten Şinasi-ÖZDENOĞLU'nun 13. yapıtı "ÖZGÜRLÜK TEK SEVGİLİM" (*) gözlerimizi aydınlattı, yüreklerimizin çarpışını değiştirdi. Özgürlük, bağımsızlık ve barış şiirlerinden oluşan bir seçki. ÖZDENOĞLU'nun örnek duyarlığını yansıtan şiirleri 1950 öncesinden bu yana aynı coşku ve sıcaklıkla akıyor. Bağımsızlık, özgürlük ve barış evrensel değerler olarak tüm ulusları saran olgulardır. Kişilikli bireylerin onuru sayılan bu değerler bir ulusun varlık nedenleridir. Özellikle günümüzde giderek önemini artıran bu konuları işleyen şiirler toplumsal dokumuzu daha nitelikli duruma getirecek güçlü uyarılar, çağrılar ve uygulamalardır. Devlet,ülke, ulus bağlamında düşünülmesi zorunlu olguların şiirle sunulması, ustalık gerektiren çalışmalardır. ÖZDENOĞLU, toplumsal içerikli şiirlerle becerisini kanıtlamış bir şairdir. Devingen, üretken ve düzeyli tutumuyla örnek kişiliğini sanatına da yansıtmaktadır. Suskunluğa ve tepkisizliğe katlanamaz. Yalanın, iki yüzlülüğün, çirkin oyunların verdiği burukluğu elle dokunulur gibi somutlaştırır. Yakınması haklı, eleştirisi serttir. Çevrilen dolaplara, siyasal nedenli ödünlere, bağnazlığa ve yobazlığa karşıdır. Güzellikler, iyilikler, dostluklar ve sevgi onun değişmez tutkusudur. Toplumculuğu usa, çağın gereklerine, toplumun özelliklerine dayanır. Halkına bağlılık ve saygısı yurt sevgisi şiirlerinde yürek gibi çarpar. Özgürlüğü "tek sevgili" bağımsızlığı"onur" bilmesi bu soylu bilincin açıklanışıdır. İnsanoğlunun insanlık savaşında nasıl karardığını "Macar Rapsodisi" adlı şiirinde insan kanıyla beslenmesiyle anlatır. "Ölümsüzlüğün elindeki bayrak" diye tanımladığı özgürlüğün şarkılardan, kitaplardan çıksa da silinemiyeceğini, silâhlarla öldürülemiyeceğini duyurur (S.13). İnsan sevgisi dizelerinde yoğunlaşır. İnsanların daha yürekli olmasını, sevmesini bilmelerini ister (S.19). Polonya'nın ölümlerle yükseldiğini (S.27), yenilmez özgürlüklerin tankların altında ezilen cesetlerle birlikte doğacağını haykırır (S.28). Silâhların susması için ölmeye katlanır (S.33). İnsanca yaşamanın özleminin dudaklarda şarkılarla birlikte olduğunu (S.48), barış şiirleriyle gökyüzünü yarattığı (S.49) söylerken, tüm haksızlıklara direnmeyi, kalleşliklerin üstüne yürümeyi öneriyor (S.52). Dizelerden örnekler vermek yerine, kitabı okumanızı salık veriyorum. İçtenlikli, abartısız, herkesin tadına varacağı anlatımı, sözcük seçiminden de belli. Biçimi, imge yoluyla, yabancı ya da süslü sözcüklerle değil,anlam ağırlığıyla biçimleniyor. ÖZDENOĞLU'nun özgün yanı da bu.

"Korkak İnsanlık Üstüne Söylev" şiirinden şu dizeleri aktarıyorum:

"Öyle küçülmüş ki yüreklerimiz
Öylesine sinmişiz ki kaba kuvvetin
önünde
Aynalar önünde, tarihler önünde
Çocuklarımızın gözbebekleri önünde
Tüm inançlarımızı yitirmiş gibi
yapayalnız
İnsanlığımızdan utanmalıyız!"

Ve birkaç dize de "Sevmeyi Unutmuşuz" şiirinden:

"Öylesine korkunç ki insanların Tanrım
Üstelik iki yüzlü ve gammaz
En uzak yıldıza göçetmeliyim
Bu insanlarla aynı dünyada
Yaşanmaz!"

Kitapta çocuk, çiçek, kuş, güneş ve umut da var. ÖZDENOĞLU'nun yiğit sesi yankısız kalmayacaktır.

(★) Özgürlük Tek Sevgilim (Özgürlük, Bağımsızlık, Barış Şiirleri , Şinasi ÖZDENOĞLU, Ankara, Ağustos 1992, 118 sayfa, P.K. 303, Yenişehir / ANKARA

resmin ve şiirin reisi bedri rahmi eyuboğlu

● Mehmet GÜLER

Bedri Rahmi'yi ne zaman ansam, resme, şiire ait tüm güzellikler geçer gözlerimin önünden, içim insan sıcaklığıyla dolar.

Hemen herkese "Reis" diye hitabeden bu insan, resmin de şiirin de ustasıydı. Bir başka söyleyişle, bu iki sanat dalının da reisiydi. Ayrıca insanlar içinde en güzel insandı. Yüreği sıcaktı. Dilinden dökülen sözcükler yazdığı şiirler kadar tatlıydı. Elbette ki dili gibi eli de güzeldi. Fırçasının ucundaki renkler büyülüydü sanki. Dokunduğu tual, çini, seramik olağanüstü güzelliklere dönüşüyor, inanları hayran bırakıyordu.

Ünü dünyaya yayılan bu ressam ve şairi biz ailece 1974 yılında tanıdık. Hemen de dost olduk.

Tanışmamızın ardından tam bir yıl geçti. Askerliğimi yapıyorum. Aylardan eylül. Okula yeni başlayan kızımdan çocuksu güzelliklerle dolu bir mektup aldım: "Baba , gelirken bana **öce** getir "diye yazıyor. Okuyup gülüyorum. Altında hiç beklemediğim bir haber: "Baba, Bedri Rahmi Eyuboğlu öldü, duydun mu?.."

Resmine, şiirine, kendisine hayran olduğum Bedri Rahmi'nin ölüm haberini işte böyle öğreniyorum. Yedi yaşındaki kızımın küçücük yüreğini kanatan bu haber, en az onun kadar bana da acı veriyor...

Ressam Olarak Bedrl Rahmi : Bedri Rahmi'nin babası kaymakamdır. Sonradan önemli bir yazar olacak büyük oğlu Sabahattin Paris'te okumaktadır. Ona yazdığı mektupta Bedri Rahmi'yi şöyle şikâyet eder: "Evvelce derslerine oldukça çalışır, mektebindeki vaziyetinden bana ara sıra haberler getirirdi. Bir ay var ki ne çalışıyor, ne derse dair bi bahis açıyor. Vaktini en ziyade resim yapmakla, romanla geçiriyor."

Zamanını en çok resim yapmakla, roman okumakla geçiren Bedri Rahmi, büyük bir aşk duyduğu resim ve edebiyatla dolmaktadır o yıllarda. Ruhunu gizli gizli bu iki sanatın sevgisiyle mayalamaktadır.

Evet, daha erken yaşlarda sanat bir aşk haline gelmiştir onda. Yıllar sonra şunu diyecektir: "Üç yıl çalıştığım Çallı (İbrahim) atölyesinde şunu öğrendim: Meslek sevgisi, mesleğe bağlanma sevinci!.. Mesleğin hiçbir pazarda satılmayan tarafı bunlar: Sevgi, sevinç!..

Bedri Rahmi yaşam boyu bu "sevgi ve sevinci" hiç yitirmemiştir. Sanat aşkında o kadar ileri gitmiştir ki, çalışma atölyesinin kapısına ayet asar gibi "YEMİN" bile asmıştır. Her gün yemin ederek, and içerek içeri girmiş, resimlerini böyle bir duyguyla yapmıştır: **"Resim sanatı alanında/ Klişeleşmiş, çığnene çığnene tadı tuzu/ Kalmamış hiçbir şeyi tekrarlamayacağıma...,,"** diye başlayıp süren yemini, **"aldığım nefes, içtiğim su, bastığım toprak üstüne yemin ederim"** gibi ilginç sözlerle biter.

Ressamlarımızdan Nurullah Berk, Bedri Rahmi için şunları söyler: "Anadolu folkloruna eğilmiş olan Bedri Rahmi, süsleme sanatımızdan ve halk sanatlarından seçtiği motifleri başarılı bir sentez gücüyle yağlıboyaya, mozaik ve seramiğe aktardı. Çorapları, çevreleri, yazmaları, kilimleri çağdaş bir yorumla resimlerine soktu."

Bedri Rahmi için söylenen bu sözler doğrudur, ama azdır. Evet, o halk sanatına tutkundur. Heybelerden, kilimlerden, cicimlerden, hasır işlemelerden, bakırlardan, nazar boncuklarından, keçelerden, sepetlerden, minyatürlerden, daha pek çok halk sanatından yararlanır. Onları kendi sanatının içinde eriterek çağdaş yorumlara açar. Ayağının biri Anadolu'da, öbürü Avrupa'dadır. Anadolu kültürünü çağdaş kültürle ustaca buluşturur. Kocaman yüreğinin çoşkulu sesini resimlerinde, seramiklerinde, vitraylarda dolaştırıp durur. Bu yüzden Bedri Rahmi kilim dokuyan Türk kızı, at arabası süsleyen halk ressamı kadar yerel, Picasso kadar evrenseldir.

Bedri Rahmi, 1930 yılında Paris'te eğitim görürken, Romanya'lı karısı Eren'le tanışır. Bu ilişki sonradan mutlu bir evliliğe dönüşür. Uzun yılların yol arkadaşlığı resimde, sanatta birlikte sürüp gider.

Bedri Rahmi ünlü "Karadut" şiirinde eşine şöyle seslenir:

"Dili mercan, dizi mercan, dişi mercan
Yoluna bir can koyduğum
Gökte ararken yerde bulduğum..."

Eren Eyuboğlu da kısa sürede Anadolu insanını, Anadolu sanatını sevecek, Bedri Rahmi düzeyinde yapıtlar verecektir.

Bedri Rahmi sanatını kapalı odalar, galeriler gerisine kilitlememiştir. Onları halkın içine sokmuştur. Bunlardan en ilginci, Bodrum ve Fethiye'de yerli dağ kayalarına işlediği çalışmalarıdır. Anadolu kültürüne sevdalı Bedri Rahmi'nin , bir "Mavi Yolculuk" sonunda oralara bıraktığı en güzel hediyelerdir bunlar. Bu güzel kıyılar, koylar Bedri Rahmi adıyla anılıyor şimdi. Halkla birlikte dalgalar, balıklar, rüzgârlar fısıldıyor onun adını.

Bedri Rahmi ayrıca Üsküdar'daki, Sarıyer'deki Osmanlı Bankası şubelerine, Hilton ve Divan Oteli'ne, Topkapı'daki Vakko fabrikasının cephesine, Samatya hastanesine, Ankara'daki Etibank şubesine, Karaköy'deki Aksu hanının dış

yüzeyine son derece güzel seramikler, mozaikler, vitraylar işlemiştir. Bunlardan ayrı, Bürüksel'de açılan Türk pavyonuna yaptığı 277 m2'lik, Paris'teki Nato binasına yaptığı 50 m2'lik, Bonn büyükelçiliğine yaptığı büyük boy seramik ve vitrayları, onun dünya çapında şaheserleridir.

Bedri Rahmi halk kültürünü, halk sanatını seven birisidir ama, kültür ve sanatımızın hep o düzeyde kalmasını da istemez.Yenilik adına yozlaşmasına, bozulmasına ise hiç katlanamaz. Bir şiirinde şöyle seslenir:

"Kurban olduğum Koca Sinan
On parmağı on ulu çınar
.....
Gecekondular mı gelecekti ardından
Bir koca Sinan yetmedi bre Şahin aman
Bir Sinan daha...."

Bedri Rahmi ilginç bir sanatçıdır. Çok sayıda kendi portrelerini de çizmiştir. "Bedroslar" adını verdiği bu portreierde mizah, karikatür havası vardır.Bedroslar'da kendi kendiyle dalga geçer gibidir.

Resim sanatı üzerine de pek çok yazı yazmıştır. Bunların birinde resmi şöyle betimler: "Resim, ışığa kovuşan herşeyi büyük bir aşkla incelemek ve bu aşkı renk ve çizgiler aracılığıyla insanlara anlatma sanatıdır..."

"Işık ve aşk". işte Bedri Rahmi'nin resmine yakışan iki güzel sözcük.

Bedri Rahmi, kendi resmini bir şiirinde şöyle dile getirir:

"Dört küheylan çeker arabamızı;
Biri çizgi, biri leke, biri renk
Biri de minıminnacık benek."

Şiiri: Sözcükleri bile renklendiren bu güzel insanın biraz da şiirlerinden söz edelim:

Bedri Rahmi'nin resimleriyle şiirleri arasında büyük bir benzerlik vardır. Şiir yazarken resim yapıyor, resim yaparken şiir yazıyordur sanki.Edebiyatımızda Tevfik Fikret'ten sonra resimde şiiri, şiirde resmi yakalayan en önemli sanatçıdır o. Bu yüzden ren k cümbüşü olan resimlerinde şiirsel bir coşku, şiirlerinde ise türlü renklerden örülmüş resimler vardır:

"Kolu mor, kanadı yeşil
Halından şikâyetçi değil,
Yeşil,
Yeşil,
Yeşil..."

Bir başka şiiri de şöyledir:

"Dondurma kutusu üstünde
üç kırmızı çiçek
Canımın içi kadar sıcak
Dilediğim kadar kırmızı
özlediğim kadar gerçek."

Bedri Rahmi , resmi şiir kadar, şiiri de resim kadar sevmektedir. Eğer bu gün ruhu gökyüzünde dolaşıyorsa, mutlaka kanadının biri de resimden yapılmıştır.

Ama bu konudaki anlayışsızlıktan zaman zaman şikayetçi de olur. Bir konuşmasında; "şairler ressam olduğum için, ressamlar da şair olduğum için kendilerinden saymazlar beni..." demektedir.

Varsın böyle düşünenler çıksın; o tam anlamıyla şair, tam anlamıyla ressamdır.

Bedri Rahmi, tıpkı resimde olduğu gibi şiirde de halk sanatı olan tekerlemelerden, manilerden, atasözlerinden, masallardan, söylencelerden,yararlanır. Arı dili, kıvrak anlatımıyla hemen kendini sevdiren bir sıcaklık vardır. Okurlarının içine umut ışıkları serper. Yaşama sevinci verir onlara.

Yine şarkılara konu olan bir şiirinin girişi şöyledir:

"Sigara paketlerine resmini çizdiğim
Körpe fidanlara adını yazdığım
Karam karam
Kaşı karam, gözü karam, bahtı karam
Sıla kokar, arzu tüter
Ilgıt ılgıt, buram buram..."

Ya da bir başka şiirinde şu ışıklı dizeler vardır:

"Ağaç bütün
Işık bütün
Meyve bütün
Benim dünyam param parça.
Büyük bir ayna kırılmış
Kırılıp yere dökülmüş
Düşmüş amma param parça.
Yaprak yaprak yapıştırdım.
Diyar diyar dolaştırdım
Bir alevdir tutuşturdum
Yandım amma param parça

Bedri Rahmi'nin şiirlerinden katıksız bir yurt sevgisi de görülür. Bu sevgi yapmacıksız, içtendir:

"Ah bu türküler
Türkülerimiz
Ana sütü gibi temiz
Türkülerle tüter dağ dağ, yayla yayla
Köyümüz, köylümüz, memleketimiz..."

Bedri Rahmi'nin şiir ve sanat anlayışını "Güzel ile Faydalı" adlı şiiri özetler gibidir:

"Ben arıya arı demem
Arı benim olmalı
Ben güzele güzel demem
Güzel faydalı olmalı
Güzel dediğin işe yaramalı
Kadın mı? Hamur yoğurmalı
Çocuk doğurmalı

Yağmur misali hem gözümüze, hem gönlümüze
Hem toprağımıza yağmalı
Güzel dediğin yağmur misali hepimizin olmalı."

Bedri Rahmi'nin şiirlerini okuduğumuzda, çok kolay yazılabilecek şiirler duygusuna kapılırız hemen. Bu bir yanılmacadır. Aslında tüm büyük sanatçılar böyle değil midir? Onların erişilmez yalınlıklarıdır bu şeyi yaratan.

Resmin ve şiirin büyük ustası, insan güzeli Bedri Rahmi Eyuboğlu'yla ilgili son sözü gelin Aziz Nesin söylesin: "Postaların işlemediği, haberlerin ulaşmadığı, kuş uçmaz, yol geçmez o son yerdesin. Orasına kara, karanlık derler. Görmeyenler böyle söylerler. Orası karanlık bile değil. Vara karanlık olaydı, karanlığın da resmini çizerdin boyardın, şiirini dizerdin yazardın. Ve sen hep altmış dört yaşında, artık hiç yaşlanmadan, hep son olduğun gibi yaşayacaksın..."

Son olduğu gibi yaşıyor o, tüm güzelliğiyle..●

ozan ve kent*

● (W.H.Auden) Türkçesi: Halit ÇAKIR

Auden (1907-1973) İngiltere'de doğmuş, Amerikan yurttaşı olmuş bir ozandır. Dünya Ekonomik Bunalımı ardından gelen İspanya İç Savaşının etkisi ile sola eğilimli olarak, G.D.Lewis ve Stephen Spender ile birlikte, İngiliz şiirinde zekâya dayalı,yeni bir dille örülü şiir akımının öncülüğünü yaptı. Freud'la gelen psikanaliz verilerini kullandı. Amerika'ya yerleştikten sonra,hem Marx'cılıktan, hem de lik şiir anlayışından ayrıldı.

Kimi yazarlar, kimi ozanlar bile, topluluk içinde üne kavuşurlar, ama onların, ünlü olsun olmasın, doktorlar ve avukatlar gibi toplumsal bir konumları yoktur. Bunun iki nedeni var: Birincisi, güzel sanatlar bir zamanlar iyesi oldukları toplumsal yararlılığı yitirmişlerdir. Baskı makinelerinin bulunuşu ve okuryazarlığın yaygınlanışından bu yana, bir ansıtma aracı olmaktan çıktı koşuk. Eskiden bilgiler ya da ekin bir kuşaktan sonrakine koşuk belleterek aktarılırdı. Bunun gibi, fotoğraf makinesinin bulunuşuyla, çizerlerin, ressamların görsel belgeler bırakmalarına da gerek kalmadı. Sonuçta "arı" sanata, başka deyişle, karşılığında bir şey beklenmeyen bir etkinliğe dönüştüler. İkincisi, kol emeğiyle ölçülen değerlerin egemen olduğu toplumda (anamalcı Amerika'da Komünist Rusya'da olduğundan daha çok bütünüyle bu değerler egemendir.), karşılığında bir şeyler beklenmeyen uğraşlar çok eski ekinlerde başka düşünülürdü artık kutsal sayılmıyor. Çalışan insan için boş durma, kutsal olmak şöyle dursun, işi askıya almak, dinlenmek (uzanıp yatmak) ve tüketimin tadına varmaktır. Böyle bir toplum karşılığı alınamayan çabaları düşünmez bile; bundan kuşku duyar sanatçılar kol emeği vermezler, öyleyse asalak avaralardır ya da önemsemez onları. Şiir yazmak, resim yapmak zararsız, özel meraklar olarak kalır.

Ozan, ressam ya da müzikçi sanatlarında bir gerçek olarak, yararlı ile karşılıksız arasındaki ayrılığı benimsemez de başkaldırırsa ona, yanlışlığa düşer.

Tolstoy "Sanat Nedir?"i yazarken" karşılıksızla yararlı birbirinden ayrıldığı zaman sanat diye bir şey olmaz," önerisinden yana çıksaydı, onunla aynı düşüncede bulunmayabilirdir; ama bu savı çürütmemiz güç olurdu. Shakespeare ve kendisi sanatçı olmasalardı, modern sanat da olmazdı demeye de pek istekli görünmedi. Bunun yerine kendini, yalnız başına yararlılığın (belki tinsel yararlılık, ama karşılık beklenmeyen yararlılık) sanatı yaratmağa yeteceğine inandırmaya çalıştı. Bu tutumu onu içtensizliğe,estetik yönden beğenmediği yapıtları övmeye zorlardı. L'art engage (güdümlü sanat) düşüncesi ve propaganda olarak sanat bu yanlış sanının uzantısıdır ve ozanların buna kapılmalarının nedeni, boşuna övünmekten çok, korkarım toplumsal bilinçtir; onların toplumsal bir konumu oldu mu geçmişi evsemeleri büyür.

Bunun karşıtı olan sanı, karşılıksız davranışı kendi gizemli yararlılığı ile dengelemektir. Ozan kendini böylece, kendi öznel evrenini hiç yoktan yaratan Tanrı yerine koyar-görünen özdeksel evren ona hiç gelir. Yeni evrensel bir dinin kutsal kitabını yazmayı tasarlayan Mallarmé ve **Gesang ist Daseln**** düşüncesiyle Rilke bu tip yanlış sanının başlatıcılarıdır. İkisi de dahiydiler, ama onlara ne kadar hayran olunsa da, yapıtları üzerine son izlenim gerçek dışı ve yanlış olduklarıdır. Rilke için Erich Heller şunu söylüyor:

Avrupa geleneğinin büyük şiiri içinde coşkular yorumlamaz, yorumlanmış dünyayı algılarlar. Rilke'nin olgun şiirinde coşkular yorumlar, sonra da kendi yorumlarını algılar.

Bizim ekinimizde sözde ozan kendini eğitmek zorundadır. En iyi okullara, üniversitelere gidebilir, ama bunlar onun ozanlık eğitimine ölçülü biçili olarak değil, ancak raslantısal bir katkıda bulunabilir. Bunun sakıncaları var; modern şiirin önemli bir kesiminde, kimi en iyilerinde bile, kendi kendilerine yetiştiren kişiler çoğun eksantrikliği, beğeni belirsizliğini ve bencilliği sergilerler.

Ozanlar için düşlediğim okulda ders izlencesi şöyle olabilir:

1. İngilizceye ek olarak, en az bir eski dil, belki Yunanca ya da İbranice ve iki modern dil.

2. Bu dillerde binlerce dize belletilir.

3. Kitaplıkta hiçbir yazınsal eleştiri bulunmaz; eleştiri alıştırması olarak öğrenciler yalnız yanılsama (parody) yazarlar.

4. Bütün öğrenciler için düzgündeyi (prosody) sözbilim (rhetoric) ve karşılaştırmalı örübilim (philology) dersleri zorunlu olacak ve her öğrenci matematik, doğal tarih, yerbilim, meteoroloji, arkeoloji ve aşçılık derslerinden üçünü seçecektir.

5. Her öğrenci bir evcil hayvana bakmayı ve bahçe tarımıyla uğraşmayı öğrenecektir.

Ozan, kendini ozan olarak eğitmekle kalmamalı, geçimini nasıl kazanacağını da öğrenmelidir. En iyisi sözcüklerle uğraşmayan bir işi olmalı. Bir zamanlar haham olmak üzre eğitilen çocuklara el yordamına dayalı bir beceri de öğretildiği gibi çocuklarının ozan olacağını kestiren ana-babanın yapacağı en iyi iş de, daha erken yaşta onları bir sanat usta okuluna göndermektir. Yazık ki, bu önceden bilinemediği için, seyrek durumlar dışında, ozan olacak kişiye ancak vasıfsız işçilik kalıyor. Ortalama bir ozan geçimini kazanmak için çevirmenlik, öğretmenlik, gazetecilik, ya da reklâm yazarlığından birini seçmek durumundadır, bunların birincisi dışında hepsi de şiirine kötü etki yapar.

Sanatçı uğraşını eskiden olduğundan daha çok güçleştiren bu günkü **Weltanschauung** (dünya görüşü) un dört yönü var:

1. Fiziksel evrenin sonsuzluğuna inançsızlık

Yaşamının geçiciliğine karşın, evrendeki kalıcı ve değişmeyen şeyler, yeryüzü, büyük denizler, gökyüzü, güneş, ay yıldızlar v.b. gözlerinin önünde bulunmamış olsaydı, ömürleri kendi yaşamını aşan şeylerin yaratıcısı, bir sanatçı olma olasılığı insanın aklına gelmezdi. Fizik, yerbilim ve yaşambilim (biology), hiçbir şeyin geçmişteki, ya da gelecekteki şey olmadığı süreç olarak doğayı sonsuz evrenin yerine oturtmuştur. Bugün modern sanatçının önünde hiç eskimeyen bir nesne modeli yokken, dayanıklı yapıtlar yapabileceğine inanması güçtür. Zaman yitirmekten başka bir şey olmayan kusursuzluk arayışlarını bırakmaya öncellerinden daha eğilimlidir ve taslaklarla, doğunçla (improvisation) yetinmektedir.

2.Duyusal görüngülerin gerçekliğine ve önemine inançsızlık

Bu inançsızlık, öznel inançla nesnel yapıt arasındaki akla yatkın ilişkiyi yadsıyan Luther'den, birincil ve ikincil nitelikler doktrini ile Descartes'tan bu yana çoğaldı. Şimdiye dek görüngül dünyanın geleneksel kavramı kutsal benzeşimler arasında sayılırdı; duyuların algıladığı, içtekinin ve görünmez olanın dışa vuran ve görünen imiydi. Bunların ikisinin de gerçek ve değerli olduğuna inanılıyordu. Modern bilim duyularımızın saf gözlemlerine inancımızı yıktı. Buna göre biz, fiziksel evrenin nasıl bir şey olduğunu hiç bilemeyiz. Yalnızca önümüzdeki insansal amaca uygun düşen ne gibi öznel bir sanı varsa ona tutunabiliriz.

★ Ozanın **Boyacının Eli** kitabından

★★ Şarkı yaşamdır.

Artık orada, yanlış ya da doğru, öykünecek bir doğa kalmadığından, bu tutum sanatın mimik olarak geleneksel kavramını yıkar. Sanatçının bağlı kalabileceği şeyse onun öznel duygularıdır. Blake, nefret ettiği Newton'cular gibi, fiziksel ile tinselin birbirinden ayrılmasını benimser; onlara karşıt olarak, özdeksel evrene şeytanın oturduğu yer diye bakar ve fiziksel gözlemlere hiçbir değer vermez.

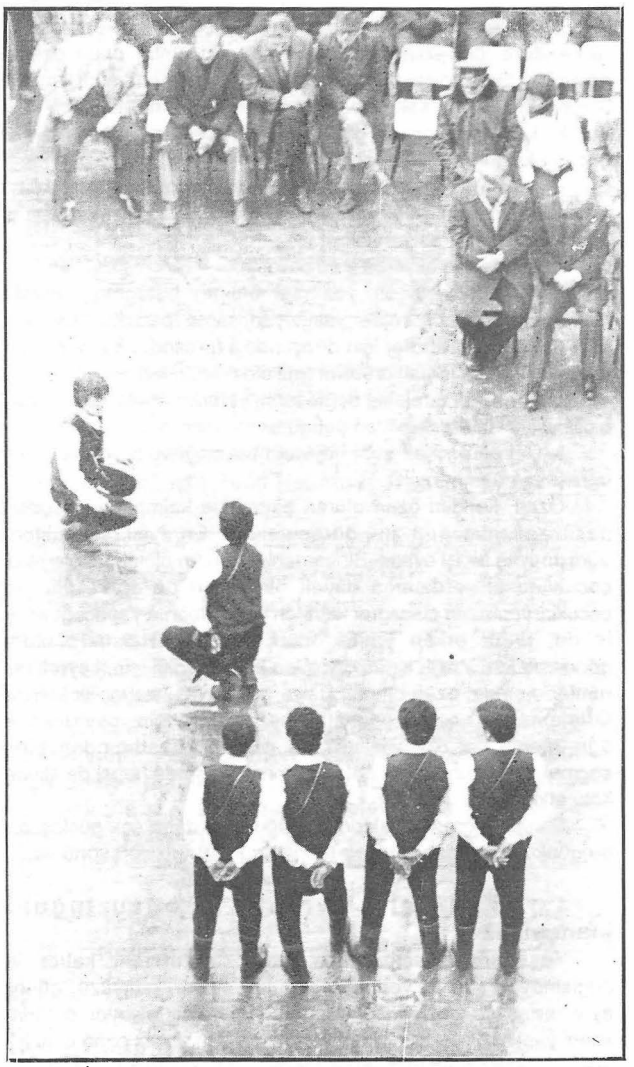

3.İçinde yaşanacak insan yapısı bir dünya doğası düzgüsüne (norm) inançsızlık

Sanayi devrimine gelinceye kadar insanların yaşam biçimleri o kadar yavaş değişikliğe uğradı ki, insanlar torunlarının torunlarını, kendileri gibi yaşam süren gereksinimleri ve kanıklıkları kendilerininki gibi olan kimseler olarak düşlüyorlardı. Yaşamımızı hızlı dönüşümlerle sürekli etkileyen yordambilim (technology), bundan yirmi yıl sonraki dünyanın nasıl olacağını kestirmemize olanak vermiyor.

Düne kadar insanlar, kendilerininkinden yer ve zamanca uzakta bulunan ekinler konusunda hem az şey biliyor, hem de onlarla az ilgileniyorlardı. İnsan doğası denince, kendi ekinlerinde gördükleri davranışlardan başka bir davranış olamayacağını sanıyorlardı. Arkeoloji ile antropoloji bu dar görüşü yıktı. İnsan doğasının değişik davranışlar gösterecek kadar plastik olduğunu, hayvanlar dünyasında bu davranışları ancak değişik türlerin gösterebileceğini şimdi biliyoruz. Bu nedenle sanatçının , yaptığı şeyin bir sonraki kuşakça beğenileceği, ya da anlaşılacağı konusunda bir güvencesi yoktur.

Dahası, bütün çağların ve ekinlerin sanat yapıtları elimizin altında iken, gelenek sözcüğünün anlamı da bütün bütün değişmiştir. Artık bir kuşaktan ötekine aktarılmış bir çalışma yordamı anlamına gelmiyor. Gelenek duygusu şimdi, bugün gibi geçmişin bütünün de bilinci demektir; aynı zamanda tüm bir yapı olarak parçaları, önceki ve sonraki diye birbirine ilişkindir. Özgürlük artık, en yakın öncelin biçiminde küçük bir değişiklik yapmak değil, birinin herhangi bir zaman ya da yerde yaratılmış bir yapıtta kendi gerçek sesinin ipucunu bulabilmesidir. Seçme ve beğenme yükü doğrudan doğruya her ozanın omuzları üzerindedir ve ağır bir yüktür bu.

4. Kişisel eylemlerin duyurulması için bir kamu alanının bulunmayışı

Eski Yunanlılar için kişisel olan yaşamı sürdürme gereğinin egemen olduğu çevre, kamu alanı ise, insanın kendisini başkalarını açabileceği özgürlük çevresi idi. Bugün, kişisel ve kamusal terimlerinin önemleri tersine dönmüştür; kamu yaşamı, insanın toplumsal işlevini yerine getirdiği, kişisel olmayan bir yaşamdır; birinin kişisel benliğini takınmak için özgür olduğu yer de kişisel yaşamıdır.

Sonuç olarak sanatlar, özellikle yazın, başta gelen geleneksel insan konusunu devinim adamı, kamusal eylemci insan konusunu yitirmiştir.

zamanın kıyısında

ahmet özer

- nilgün kozal'a-

temmuz göğünün altında
talanlar yaşamış bir manastıra
eski günleri getirilmiş tarihten

denizden ve gökkuşağından maviler
buluttan çisenti
zeytin ve portakalla güneş
yoğrulmuş kırgın bir yüreğin
potasında.

duvardaki nakışlar eritilmiş hışımla
pencereler birer göz gibi korkuyu taşımakta
yaşamından türküler damıtmış
yaşlı bir kadın/düşlerinde renklerden bir dünya.

tablolar ten olmuş ak duvarlara
insanlığın ortasında bir karatahta
dili çiçeklerden bir alfabe.

ve kadının genç kalan ellerinde
çok okunmuş bir donkişot durmakta.

Bugün ünlü kişileri şiirde izdem olarak kullanmak güçtür; çünkü doğru ya da yanlış yaptıkları kendi ıraları ve yapmak istediklerinmden çok, ellerinin altındaki kişisel olmayan gücün niceliğine dayanır da ondan.

Her İngiliz ya da Amerikan ozanı Winston Churchill'in II. Charles'dan daha büyük olduğunu yadsımaz; ama Churchill üzerine iyi bir şiir yazamayacağını da bilir. Oysa Dryden, Charles üzerine kolayca iyi bir şiir yazmıştır. Churchill üzerine iyi bir şiir yazmak için, ozanın onu çok yakından tanıması gereklidir; sonra yazacağı şiir başbakan için değil, bir adam için olacaktır. Önemi ne olursa olsun, ozanın sıkı fıkı ilişkisi bulunmayan kişiler ya da olaylar üzerine yazdığı şiir başarısız kalır. Yeats İrlanda'daki kargaşalıklar üzerine büyük şiirler yazmıştır; çünkü olayın önderlerini yakından tanıdığı gibi, olaylar da daha çocukluğundan beri bildiği yerlerde geçiyordu.

Toplumların büyümeleri ve iletişim araçlarının gelişmesi eski dünyanın bilmediği bir toplumsal görünge yaratmıştır; bu yabansı kalabalığa Kierkegaard "kamu" diyor:

> Kamu ne ulustur ne kuşak, ne topluluktur ne de toplum, şu bildiğimiz insanlar bile değil;çünkü bunlar somut görüşlerinde oldukları gibidirler. Kamu içinde birey kendi başına bir şeye girişemez.Günün birkaç saatinde kamuya bağlı iken bir hiçtir.Gerçekten ne ise o olduğu zaman da kamudan çözülür. Birer hiç oldukları zamanki bireylerden kurulu kamu dev gibi bir şeydir;her şey olan ve hiçbir şey olmayan bir soyut,bırakılmış bir boşluktur.

Eskiler kalabalık görüngüsünü Sahakespeare'in sözcüğü kullandığı anlamda bilirdi;kimileyin şamatacı bir söylevle, üyelerinden hiçbirinin hiçbirinin tek başına yapamayacağı davranışlara girişen bir kaba kalabalığın sınırlı fiziksel bir yere yığılması. Bu görüngüyü biz de biliyoruz,ama kamu başka şeydir.Koşuşma saatlerinde yeraltı treninde kafası matematik sorunlarına ya da kız arkadaşına takılı bir öğrenci kamunun değil,kalabalığın bir üyesidir. Kamuya katılmak için birinin özel bir konumda bulunması gerekmez; evinde oturup gazetesini okur,ya da televizyon izler.

Kalabalığın ağır bir kokusu var,kamu ise kokusuzdur. Kalabalık canlıdır,ezer,öldürür;ölüme atılır.Kamu durağandır;ne öldürür,ne de ölüme atılır.

Sanat tarihçisine sanat tarihini dönemlere ayırtan sanatın iki özelliğinden biri ortaklaşa anlatım biçemi, öteki ise,belirtik ya da örtük,paylaşılmış kahraman kavramıdır;bu kahraman kutlanmaya,anılmaya,eğer gerekirse öykünmeye en yakışır insandır.Modern şiirin iral (characteristic) biçemi sesindeki yakın ilişki tonudur; birinin geniş bir toplulukla değil, bir başka biriyle konuşmasıdır. Modern ozan sesini yükseltti mi yapmacığa düşer.Onun iral kahramanı, ikisi de büyük işler yapan " büyük adam ",romantik bir başkaldıran değil,modern toplumun bütün kişisel olmayan baskılarına karşın,kendi görüntüsünü koruyabilen,yaşamın her bucağından gelen erkek ve kadınlardır.

Ozanlar,ilgilerinin ve sanatsal üretilerinin doğası gereği,siyaset ve iktisat konularını,şaşırtıcı derecede anlayamayacak yapıdadırlar. Doğallıkla bireylerle ve bireysellikle ilgilenirler;oysa politika ile iktisat çok sayıda insanı,bundan ötürü ortalama insanı (ortalama insan kavramı ozanı öldürücü bir bıkkınlığa sürükler) kişisel olmayan,çoğun isteğe bağlı bulunmayan ilişkileri ilgilendirir.Ozan,öznel değerle pazar değeri arasında kendince bir ilişki göremediğinden,paranın modern toplumdaki işlevini anlayamaz.Aylarca uğraşıp yazdığı ve iyi olduğuna inandığı bir şiirine on Sterling öderler;bir günde çırpıştırdığı bir gazete yazısına yüz Sterling alır.Başarılı bir ozansa - bir romancı,ya da oyunyazar kadar para kazanan pek az ozan vardır - Manchester okulunun bir üyesi demektir ve salt bırakınız yapsınlarcılığa inanır.Başarısızsa ve hoşnut değilse dünyadan,düşülkünün (utopia) pratik olmayan gündüzdüşleriyle içinde bulunduğu düzenin altını üstüne getirmek için saldırgan fanteziler kurar.Toplum, geceleri lokanta masalarında **başarısız** sanatçılarca planlanan düşülkülerden sakınmalıdır.

Bütün ozanlar patlamalara,gök gürültüsüne, kasırgalara,azgın yangınlara,yıkım ve kan dökme sahnelerine bayılırlar.Ozan düşselliği bir devlet adamında aranan özelliklerden değildir.

Savaş, ya da devrimde bir ozan iyi bir çeteci, ya da casus olabilir; ama düzgün orduda iyi bir asker olamaz. Barışta parlamentonun bilinçli bir komisyon üyesi olmayı ondan beklememelidir.

Platon'unki gibi, sanatçı kurgularından esinlenmiş bütün siyasal kuramlar, uygulamaya konduklarında, zorbalıkla sonuçlanırlar. Ozanın, ya da herhangi sanatçının amacı değişmeye dayanıklı, tümel bir şey üretmektir. Ozan kentinde oturanların sayısı hiç değişmeden kalacak ve onlar hep tıpkı şeyleri yapacaklardır.

Çözüm bekleyen siyasal sorunlar iki türlüdür: Parti sorunu, devrim sorunu. Parti sorunu konusunda bütün partiler varılacak toplumsal amacın doğası ve tüzesi üzerinde birleşirler; ama amaca varış yönteminde ayrışırlar. Devrimsel sonuç ise, toplumdaki değişik gruplar tüzellik yönünden değişik görüşler taşırlar.Bu durumda tartışmaya da uzlaşma ortadan kalkar; her grup ötekini delilikle, hainlikle suçlar.

Bugün dünyada gerçek olarak tek bir devrimsel sorun vardır; o da ırksal eşitliktir. Toplumculukla Komünizm arasındaki eytişme (münazara), amaçları bir olduğundan, aslında bir parti sorunudur. Bu amaç Brecht'in iyi bilinen şu dizesinde özetlenmiştir:

Erst kommt das Fressen, dann kommt die Moral ★★★●

★★★ İlkin yemek, sonra tin (ethik) gelir.

sonunda

halil ibrahim bahar

az kalsın mum
dibini aydınlatacaktı

ben seni arıyordum
ölüm de beni

yüzyüze geldik
bir çiçeğin açılışında

gözlerimiz
birbirine dikili

çekinmeden bayrağı
indirdik yarıya

maçka'nın sesi

Desen: Sarpol Başar İzgiz

Osmanlı'nın Trabzon Sancağı'ndan öte
Gümüşhane'ye varmadan daha
Ziganalar'ın berisinde dağın ucundan
Denize bakan yeşilin üstünden atlayıp maviye
Yaylalar dizilir gelin alayınca tepelerden sıçrayarak
Görkemli bir odalık gibi Osmanlı hamamında
Sağmal inek; yağıyla peyniriyle, sarı çiçek balıyla
Bir de Saray'a doğan vermekle yükümlü
Mor çiçeklerle donanmış dağ otlaklarında
Beslenen ak memeli dolgun inekleri vardır;
Altuna çalar Kirazayı'nda yayığa çekilmiş yağı.
İnsandan önce dağlar seslenir burada
Birbirine kıvrımlı doruklarından.
Burada, akçaya tutsak değil, oynayan tepesinden tırnağa,
Horon'a yiğit doğurur doğanın dölyatağı.
Kemençe, horon,bıçak burada
Birbiriyle sarışıp sarmaşarak
Gelir topukların döğdüğü harmana.
Burası birbirinin yolunu kesen
Önceden denize varmak için yarışa giren,geçen
Dağların konuştuğu yerdir;
Saraylıların değil ayaküstü sürünenlerin bildiği.
Görkemli yoksul yüreği dağlardan
Nice ekmeğe susuz
Ne günü gündür ne gecesi gece.
İşte,gözün uzağından, burada
Dağa yaslanmış köylerin birinde
Ömer Kayaoğlu derler bir ozan
Bakarak anasının topraktan süt sağan nasırlı ellerine
Dökmüş içimizi yüreğinden kemençe tellerine;
Şiirinin insan sevgisine susayan diliyle.
Köyde fırından yeni çıkmış buğulu bir ekmek gibi
Gözümüzde tüten sıcaklığı geçirmiş
Sözün süzgecinden süzülen şiirleşen türküye.
Bu türkülerle yıkanmış özlem kokuşlu sözleri
Üzerinde ince yağ kabarcıkları yuvarlanan
Yeni bir yayık ayranına doğramış ekmek gibi
Çiğnercesine dudaklarında mırıldanan
Ablamın dolardı gözleri.
Yayığın yanında doğmuş ablam
Yayığın yanında büyümüş
Anlattığına göre büyüklerimiz anamla babam
Onlardan bilirim
Ben de yayığın tadını
Bilmeyen bir kadın görürsem irkilirim.
Bıçak kemençe horon yayık ayran
Türkünün ayak sesleriyle gelir
Ayak sesleriyle giderdi harmandan.
Anımsamak yaşamaktır o günleri
Suya susamış kuru toprak gibi
Köyüne susamış ozan....

ismet zeki eyuboğlu

BEŞ GÜNÜN BEYLİĞİ

Saygıdeğer okurlarımız,

Vedat Güler ve Nabi Üçüncüoğlu şiir ödülleri sahibi değerli eğitimci - yazar, şair Osman Bolulu'nun bu ödüllere ortam oluşturan iki kentte (Trabzon ve Ordu'da) yaşadıklarını, sanatın ve sanatçının nice birikimleriyle harmanlayarak oluşturduğu bir gezi yazısında sunuyoruz.

Her kentin yüreğinde buna benzer nice değerlerin, nice güzelliklerin olduğuna inanıyoruz. Önemli olan bu güzellikleri bir araya getirebilmek,onlarla sağlıklı bir birliktelik kurabilmektir.

Bolulu'nun gerek bu gözlemlerinde gerekse verdiği konferansların dokusunda ortaya koyduğu en önemli olgu bir kentin sanat ve sanatçılarıyla soluk aldığı gerçeğidir. Trabzon'da,Kıyı'nın yörüngesinde, Orduda; Orsev'in çerçevesinde üretilenlere yapılan tanıklığı severek okuyacağınıza inanıyoruz.

Eğitimimize çok yönlü katkıları olan Bolulu, yazar olarak da ulaştığı alanlara bıraktığı kültür birikiminin büyük bir önem taşıdığı inancındayız. Burada bir gerçeğin de altını çizmek istiyoruz: Gezilerde olsun, çeşitli etkinliklere, şenliklere katılmada olsun çağrılı olanların gündeminde bu ortamları yazıya dökmekle yazınımızın ve kentlerimizin daha bir anlam kazandığına inanıyoruz.

Bu tür ilişkilerin çoğalması dileğiyle, Bolulu'ya bu değerbilir tavrından ötürü içten teşekkür ediyoruz.

KIYI

beş günün beyliği
(16.9.1992 - 20.9.1992)

● Osman BOLULU

Beş günün beyliği, Osmanlı Beyliği falan değil; köşedönme, kadın kısrak, içki âlemi falan hiç değil: Sanatçı dostlarla, güzel insanlarla beş gün bir arada bulunmanın esrikliği...

Kültür-Sanat Fidanlığı:

Trabzon, pek çok sanat, düşünce adamı yetiştirmiştir, bir kültür gömüsüdür. Ansiklopedileri, sözlükleri açın bakın, kaç Trabzonlu var, sayfalar yetmez...

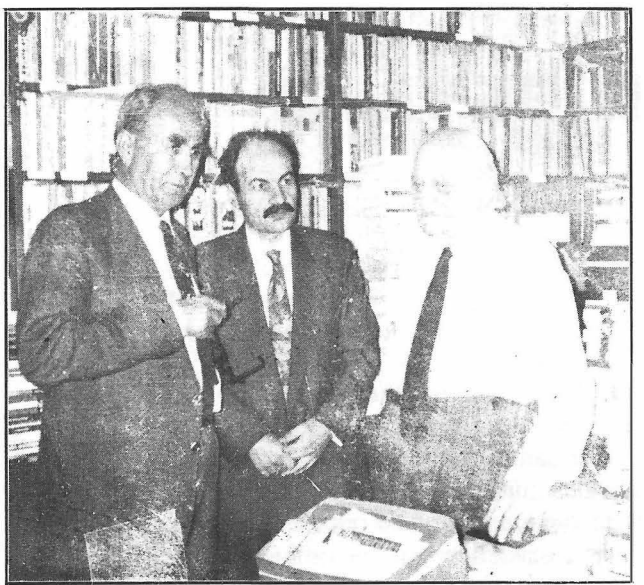

Arslan Pulathaneli'nin binlerce ciltten oluşan Kitaplığında, Pulathaneli ve Özer'le.

Oradan yetişenler, (**Ömer Kayaoğlu gibi**) Trabzonluluklarını kirletmeden Anadoluca kanat vuruyorlar, (**İsmet Zeki Eyuboğlu gibi**) evrensele uzanıyorlar. İçlerinde çağdaş düşünceye ters düşeni de yok, en ilginci.

Trabzon'u görmek, onların toprağında solumak özlemi taşımışımdır. Sevgili **Ahmet Özer**'e yazmışımdır, zaman zaman bunu. Bir neden çıktı: **KIYI** dergisinin düzenlediği **Nabi Üçüncüoğlu Şiir Yarışması**nda birincilik almıştım. Ordu'dan da (**Orsev**'den) **Vedat Güler Şiir Yarışması** birinciliği... Plâket vereceklerdi. Ahmet Özer çağırıyor, Atatürk'ün Trabzon'a geliş yıldönümünde "**Atatürk ve Dil Devrimi**" üzerine bir konferans vermemi istiyordu. **İbrahim Dizman**, niye dursundu, o da Atatürk'ün Ordu'ya gelişinin yıldönümünde (19 Eylül), aynı konuda konuşmamı istiyordu. Canıma minnet. 15 Eylül 1992 akşamı, saat 21'de atladım otobüse, çantam kitap; gönlüm dost yüzüne, edebiyat söyleşilerine özlem dolu olarak...

16 Eylül 1992, Çarşamba
Sıcak Yüzler, Uçkun Sevgiler:

Sabah 7'de Trabzon terminaliden telefon ettim **Ahmet Özer**'e. Dolmuşa bineceğim, ineceğim yeri söyledi, vardım dediği yere.Sabahın iç açıcı tazeliğinde, dalından koparılmış çiçek diriliğiyle kucaklaştık. Evde, **Nazlı Özer**'in güleç yüzü, sıcak çayı hazırdı. **Mahir Özer**, geleceğin güçlü temsilcisi olarak kucakladı Osman Amcasını. Kırk yılın özleminden sanraki kavuşmaydı sanki...

Ahmet ve **Nazlı Hanım** derse gidecekti, Mahir'e bıraktılar beni. Ona, daha üstünden basımevi kokusunu atamamış Türkçe Bilgileri adlı kitabımı imzaladım. Mahir'le aramızdaki köprü, daha da sağlamlaştı.

Zil sesi... Orta boylu, gür bıyıkları, toparlak yüzünü güzelleştirmiş, gözlerinde kendine güven parıldıyan biri, girdi içeriye, sağlam adımlarla: "**Ben Recep Ergenç**:" Recep, ilkokul öğretmeni, sanat tutkunu, özellikle tiyatronun delisi.Her sanat tutkunu gibi tutuklanmalardan, işkencelerden nasibini (!) almış. Bilene bilene yerine oturmuş bir adam. Fisebülülilah, Trabzon'daki her tiyatro etkinliğinin içinde var, daha doğrusu başında. Ne güzel anlatıyor, işini bilenlerin, inananların diliyle. Trabzon'un bu sıradan ilkokul öğretmeni, Trabzon'un neden bir kültür-sanat gömüsü olduğunu kavrattı bana, sanırım. Recep'i daha uzun dinleyebilirdim; kısırlaştırılan dünyamızda, onun sanat tutkusunu görmek, coşkusunu birlikte yaşamak, içimi serinletiyordu. Ama Recep'in ders saati geldi. Zaten Ahmetler de dönmüştü.

Üç Buçuk Metrekarelik Kurum:

KIYI dergisinde okuduklarımla, **Ahmet Özer**'den dinlediklerimle **Arslan Pulathaneli**'nin imrenilecek bir arşivci ve sanat kayıtçısı olduğunu biliyordum. Onun, bizim kültür, sanat hayatımızla ilgili yayınları, titizlikle izleyip

biriktirdiğini öğrenmiştim. Kimle, hangi dönemle, hangi konuyla ilgili bilgi ararsanız, onda bulabilirmişsiniz. (Yerinde görünce de anladım ya bunu.) Yüzünü tanımadığım **Pulathaneli**'ye, bir mektubumda "**kurum adam**" diye seslenmiştim. Bu kurumu görmek için çıktık yola. Pulathaneli, üç buçuk metrekarelik bir yerde oturuyordu, çarşı içinde. Oraya sabah dokuzda gelir, akşam beşte çıkarmış. Başka işi gücü yok: Kendisine gelen kitap, dergi, gazete gibi yayınları inceler, notlarıyla birlikte akşam evine dönermiş.

Eski konak tipi, çok güzel döşenmiş ve insana, içinde oturanların aydın kişiliğini yansıtan evine gittik üçümüz: Kitaplar, kitaplar, kitaplar... Kitap dünyasının sergievi! Sadece kitapları saklamakla, kitapların çetelesini tutmakla kalmamış. Diyelim ki, **Amasya**'dan kimler yetişmiş, hangi yapıtları var, burayla ilgili neler yazılmış? Sorun **Pulathaneli**'ye, listesini çıkarsın, hemen buna ilişkin kitapları ya da kesikleri göstersin size. Bir dönemle ilgili yazar ve olayları mı soruyorsunuz onları da belgeleriyle saysın size. Örnekse **Hidayet Karakuş, Hüseyin Yurttaş** kim deyin, yapıtlarını sürsün önünüze ve haklarında çıkan yazıları... Sanat ve edebiyatla ilgili aklınıza ne gelirse, hepsinin, doyurucu yanıtını alabilirsiniz ondan: Defterler, listeler, kesikler... Bu kadar işi, bir adamın yapacağına inanamıyorsunuz. **Milli Kütüphanede** bile bulamayacağınız kitapların, onda olduğunu görünce, Kültür Bakanlığının, bu kişiyle ilgilenmemesine yazıklanıyorsunuz. İçinize bir acı düşüyor:Yaşı yetmişlerde olan bu kişinin (Allah gecinden versin) gidişiyle bu kültür gömüsü ne olacak?...

" Sosyalist Türkiye'nin yazarı, yargıç Ali Faik Cihan'la.

Bir Deli Poyraz Adam:

Ahmet'in evindeki balıklı soframızın bir konuğu da **Gündoğdu Sanımer**.. Adını, çok öncelerden biliyorum, şiirlerini severek okumuştum. Şimdi karşımda sağlam yapılı bir kişiliği simgeleyen bir adam. Konuşuyoruz, anlatıyor: Onun ağzından dinliyorum, Anadolunun acı gerçeklerini, bir daha. Mesleği tıp doktorluğu. Ama hiç o doktorlardan değil. Gerçeklerimizi aklın ve diyalektiğin terazisinde öyle güzel tartıyor ki, dinç gövdesinin içindeki dinç kişiliğine saygıyla yöneliyorsunuz. Deli bozuk bir adam, öte yandan. Doğruların gözardı edilmesini görenlerin fırtınası var onda. Hani, Anadolu "**Yiğidin eyisi deli olur**." der ya öyle, doğrular için gözünü budaktan sakınmayacaklardan biri. Üstelik şair: SUYUN İNCE SESİNDE şiirini dinlediğimiz, KARAYELİN SÜRÜLERİ'ni önüne katmış bir şair. Daha ne eklemek gerekir ki,bu güzelliğin üstüne. Şimdi anlıyorum: KIYI dergisinin arkasındaki destekleri, Ahmet Özer'in hangi güzellikleri birleştirip örgütlediğini, ince ince ördüğünü ve neden Trabzon'un kültür-sanat gömüsü olduğunu.

Gerçeklerimizin Neşteri:

Ahmet'in güzelliklerinden biri de dostlarını dostlarıyla çoğaltmak: SOSYALİST TÜRKİYE'nin yazarı **Ali Faik Cihan**'ı da söyleştirdi benimle evinde. "**Acı ama gerçek**"ten sevmiştim, **Ali Faik Cihan**'ı, çok öncelerden. "**Sosyalist Türkiye**"de ithal düşünenlerden biri olmadığını kanıtlamıştı **Cihan**. Türkiye'deki demokratikleşme üzerine kafa yoranlar; O'nun olaylara yaklaşımını; evrenseli amaçlamış ama yerliliğe dayanan yöntemini kullansalardı, şimdi bu durumda mı olurduk? **Ali Faik Cihan**, sadece çağdaş bir **Şeyh Bedrettin** gibi, -raflarımızda mı kalırdı? Bana göre, sosyalizmi yüzüne gözüne bulaştıran kimi Rus ideologları bile, diyalektiği onun kadar doğru algılayıp doğru yorumlayamamışlardır. İşte onlardaki bitiş!... İşte bizdeki karmaşa ve şaşkınlık!...

17 Eylül 1992 Perşembe:

Sabah, yine Ahmetlerin dersi var, gittikler. Cumhuriyet Ortaokulu Türkçe Öğretmeni **Yılmaz Aykanat** geldi. "**Adınızdan tanırdım sizi, edebiyatı severim. Ben Cahit Külebi'nin yöneltmesiyle Türkçe öğretmeni oldum, edebiyatı sevdim.**" diyor. Candan insan, ne yaptığını bilen bir öğretmen **Yılmaz Bey**. Dilinin tadına doyamıyorum, Karadenizli ağzı, daha tatlı kılıyor onun söyleşisini. Öğleye

doğru Ahmetler dönüyor, Yılmaz Öğretmenin dersi var, istemeyerek ayrılıyor.

Ahmet'le Trabzon Radyosuna gidiyoruz. Dostça karşılanıyoruz, elbette Ahmet'ten ötürü. **Nazan** ve **Tufan Turasan** çifti, bize çay söylüyor. Daha önce **Ahmet**'le **Nabi Üçüncüoğlu Şiir Ödülü** üzerine konuşma yapıp yayınlamışlar. **Nazan Turasan,** kaşla göz arasında, bu yayının bandını kopya edip veriyor bize. Beni yukarıya alıp sorular soruyorlar. Banda aldılar bunları, yayınlayacaklar. İki güzel insanı tanımış olarak ayrılıyorum Trabzon Radyosundan.

Yine **Arslan Pulathaneli**'ye uğruyoruz. Onun üç buçuk metrekarelik kurumu, bizim söyleşimizle genişliyor; düşünceler aktarıyoruz, edebiyatla, sanatla göneniyoruz. Sanatın havası, engin yaylalara dönüştürüyor bu daracık mekânı. Oradan Öğretmenevine uğruyoruz. Orası da başka yerlerdekilerin benzeri galiba, **Ahmet** pek gelmezmiş buraya. Orada edebiyat öğretmenleri **Türkay Korkmaz, İbrahim Kavzoğlu, Zekeriya Saka** ile tanışıp konuşuyoruz. Türkay Korkmaz'ın elinde notları var, Türk Dili Dergisindeki dil yazılarımdan almış; beni sorguya çekiyor. Anadili öğretmenleri forumu kuruldu sanki. Ankara'dan Edebiyatçılar Derneği Birinci Genel Kurulundan yüzünü anımsadığım **Kenan Sarıalioğlu** da katılıyor aramıza. Trabzon Kültür Merkezi müdürüymüş. Tatlı bir adam, sözünden sohbetinden anlıyorsunuz ki, bu görev, ona boşuna verilmemiş.

Hapishaneden Kültür Merkezine:

Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi'ne gidiyoruz. **Trabzon'un Cumhuriyet sonrası** ilk belediye başkanıymış **Hüseyin Kazaz**, adını kültür merkezine vermişler. Ne kadar değerbilirlik! Trabzonluların bir güzel yanını daha yakalamış oluyorum. En ilginci ve çarpıcısı da ne biliyor musunuz? Görkemli kültür merkezi, eskiden bir hapishaneymiş. Onu bir güzel restore edip sanatsal havaya sokmuşlar. Bu, daha da heyecanlandırıyor beni. **Ahmet**, binanın orta içinin dış yanlarındaki yazıları gösteriyor; eski mahkumlardan kalmış. **Ahmet**'in SÖYLE YÜZÜM TANIĞIMSIN kitabından bir şiiri anımsıyorum:

"duvarın bembeyaz bir sayfasında
tırnakla kazılan bir tarih
altında
dokuz yılının bitimine
dokuz gün kaldığını yazar
mardinli şeho
düşlerini
insan sıcaklığından çekerek
dünya yeni bir yıla hazırlanırken"
"hücre avluya bakar / avlu bizans'tan
kalma surlara
yüreği avcunda bir jandarma / bakar
alevden aylara
II.mehmet bir gülü koklar gibidir / yeniden
tan atımında"

Şiirin burayla ilgili olup olmadığını soruyorum. Ahmet **"evet"** diyor. Burada yapacağım konuşma, benim için daha büyük onur olacak, sözümü, heyacan dalgası içinde derleyip toparlayabilecek miyim, bakalım?

Konuşma saati geliyor, Sevgili **Ahmet Özer**'in sunuşundan sonra söze başlıyorum: Mustafa Kemal'in çağdaş, yeni bir devletin amaçladığını, eskimiş ve yıkılmış bir imparatorluğun diliyle yeni bir devletin uluslaşma sürecinin hızlandırılması gerektiğini; Türk düşünce ve biliminin dille geliştirileceğini, bunun için de bizim sesimize ve yapımıza uygun dili kullanmak zorunda olduğumuzu anlatmaya çalışıyorum. Belgelerden yararlanıyorum: **Rıza Tevfik Bölükbaşı**'nın **(Mufassal Kâmus-u Felsefe)** Türkçeyi küçük gören yazısından aktarmalar yapıyorum. Dil ile ulusal bağımsızlığın iç içeliğine değinerek **"Böyle birisinin Sevr'in altına imza atmasına şaşmazsınız herhalde."** diyorum. 1923 İzmir İktisat Kongresinde Nuri adlı bir işçinin bir arkadaşıyla, Latin harflerinin kabul edilmesi için verdiği önergeye çok sinirlenen Kâzım Karabekir'in "Latin harflerini almak,hıristiyanlıktır, milliyetimiz yiter, mahvoruluruz" diyen yazısından (Hakimiyeti Milliye Gazatesinde yayınlanmış.) aktarmalarda bulunuyorum. Milli Mücadelede büyük yararlık gösteren bu değerli kişiyle, Türk ulusu-

Arslan Pulathaneli'nin elinden Nabi Üçüncü şiir ödülü plâketini alıyorum. Ortada bir güzel Trabzon Beyefendisi Şevket Çulha

nun, sonsuza doğru ufkunu açmaya çalışan Mustafa Kemal arasındaki, 1920'li yıllara raslayan uyuşmazlığın nedenlerini sezdirmeye çalışıyorum.

Konuşmanın bitiminde Trabzon Belediye Başkan Yardımcısı sayın **Şevket Çulha**, bir demet çiçek sunuyor,her şeyden güzeli bu ! İlk sevgilisinden ilk çiçeği alan genç kız kadar mutluyum! İnce, gerçekten çelebi **Şevket Çulha**'nın yarattığı esrikliği atamamışken, bir de **Aslan Pulathaneli** çıkmasın mı, elinde plaketle sahneye. Bir şiir yarışmasının plaketini ondan almak da ayrı bir onur. Arkasından **Trabzon Teknik Üniversitesi** öğretim görevlilerinden **Rasim Şimşek** çıkıyor sahneye. Yüreğim hop ediyor; dil işçiliğindeki titizliğini bildiğim **Rasim Hoca**, eksikliklerimi açıklarsa, nolacak? **Rasim Hoca** hırpalamıyor beni. Benim konuşmamdan zevk alınmadıysa, onun güzel dili, mutlaka, iç açıcı olmuştur, dinleyiciler için.

Sahneden inmek istiyorum. Kitap imzalamak, hep işportacılık gibi gelmiştir bana. Belki, bu işin içinde çokça bulunmadığım için böyle bir saplantıdayım. Birçok kişi geliyor, ellerinde kitaplarım var Bir dost çemberi içinde kalıyorum. İçimden gelerek kaleme sarılıyorum. Bayağı güzel, tatlı bir şeymiş bu! Dostluk çemberinin genişlediğini sezinleyerek ben de genişliyor, çoğalıyorum.

Yargısının Onurunu Koruma:

Ödül töreninden sonra yaptığım kısa konuşmayı, atlamayayım. Çünkü bu konuşmada vurgulamaya çalıştıklarımı, hayli önemsiyorum. Verdikleri plaketin ardında, seçici kurulun adları yazılı. **"Aldığım ödülün sorumluları işte bunlar, suç benim değil" diyerek Baki Akgül, Mehmet Yaşar Bilen, İsmet Zeki Eyuboğlu, Subutay Hikmet, Ömer Kayaoğlu, Ahmet Özer, Rasım Şimşek, Naim Tirali**'nin adlarını okuyorum. Bu kişilerin Türkiye'de ödüllere yeni boyut kattıklarını, yaptıkları işin sorumluluğunu, adlarını belirterek yüklendiklerini kanıtladıklarını vurguluyorum. Kitaplığıma, bu plaketi koyarken acaba ön yüzü mü, arka yüzü mü dışa dönük olmalı ikircilliğine düşeceğimi söylüyorum.

Dostlar Meclisi:

Akşam, Şehir Kulubünde dostlar sofrası kuruluyor: Çelebiliğiyle **Şevket Çulha**, başta, Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanı **Ömer Güner** de sevimliliğiyle, yerini almış. Kimler Yok ki?... Belediye Kültür Müdürü **Kenan Sarıalioğlu, Yılmaz Aykanat, Rasim Şimşek Hoca, Pulathaneliyle** eşi, **Ahmet Özer'le** eşi **Nazlı Hanım**, şimdi adlarını anımsayamadığım kimi dostlar, Almanca öğretim üyesi **Orhan Özdemir**... **Özdemir**, bir dil meraklısı, rakının yanında hafif hafif gıdıklıyor beni, dil yoluyla gönüllerimiz bağlanıyor birbirine. Sofra, rakının çevresinde değil: Edebiyatın, sanatın güzelliğinde, bir başka donanmış, rakıdan çok, sanatın esrikliğindeyiz.

Bu kadarla kalmıyor sofranın genişliği, yurt düzeyine ulaşıyor; **Ahmet Özer**'in cebinden çıkardığı **KARŞI dergisiyle; Burhan Günel, Talip Apaydın,Mahzun Doğan, Ali Püsküllüoğlu, İbrahim Dizman, Mehmet Yaşar Bilen, Ramis Dara** gelip oturuyor soframıza, daha doğrusu gönlümüzün tahtına. Ahmet Özer, Aslan Pulathaneli ve benim de yazım var, bu sayıda. Hadi,

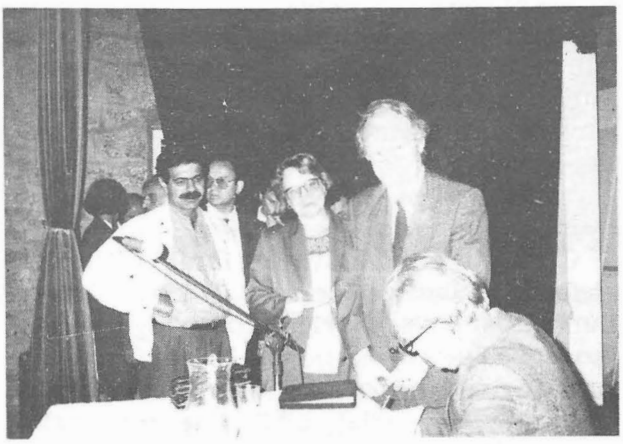

Hüseyin Kazaz Kültür Merkezi'nde imza gününde, sanatsever dostlarla.

sana bir edebiyat forumu.

Trabzonlular **Ahmet Özer**'in değerini, işlevini biliyorlar ama, benim öğretmenliğim tutuyor: **Ahmet**'in **Trabzon**'a ne kazandırdığından söze başlıyorum, dilim döndüğü kadar onun değerini belirtmeye çalışıyorum. Bu evladınıza sahip çıkmak, sizin onurunuz olacaktır, geleceğe bunun gibi adamlarla yürüyeceksiniz. Kültürümüz bunlarla sürecek, bunların geliştirdiği sanat, bizi gönendirecek, bir gün, gerçekten ulus olma katına yükseleceğiz diyorum. Ve ekliyorum, bunun bir benzeri daha var: **Mehmet Yaşar Bilen**, O, yirmi yıl kaldığı Devrek deresini, baston dediğimiz ağaçtan aracı destek yaparak sanatın odağı durumuna getirdi, adını yurda ve dünyaya duyurdu. Her yıl Türkiye'nin sanat, düşün adamları orada toplanıyor. Bu işin manivelası **Mehmet Yaşar Bilen**. Böylesi gençlere sahip çıkmalısınız diyorum. Kısa aralıkta,

Yazar Naim Tirali dostumla Piraziz'deki evinde

kimi yerlerini okumaya çalıştığım **Ramis Dara**'nın yazısındaki **Mehmet Yaşar**'la ilgili bölümü de ihmal etmiyorum. Anadoludaki sanatçı gençlerin el ele, omuz omuza vermesi gereğini vurgulayarak Anadolu sanatı, Anadoludan çıkacaktır, dükalıklardan çok şey beklemeyin. Siz bu gençleri sevmek, korumak zorundasınız dayatmasına varıyorum.

Geç vakit eve dönüyoruz. İbrahim Dizman telefonda: "**Hani gelecektiniz?**" "**Hayır!**" diyor Ahmet, "**Osman ağabeyle Trabzon'u gezeceğiz yarın.** "Ben de istiyorum bunu, beni kucaklayan insanların mekanını içten tanımaya çalışmalıyım, turist gibi, ticaretçi gibi geçmemeliyim bu topraklardan, **İbrahim**'den özür diliyoruz, yarın da **Trabzon**'dayım.

18 Eylül 1992, Cuma:

Sabah kahvaltısından sonra **Trabzon** fethine çıkıyoruz. İlk durağımız **Ayasofya**; bir kültür anıtı, yüzyılları aşarak ayakta. Eskinin görkemini duyumsuyorsunuz. Yeri de güzel, denizin sonsuzluğuna açılan bir görünüm, içinizi serinletiyor. Orada, yeni zamanlarda da sanat etkinlikleri gerçekleştirilmiş; çevreden anlaşılıyor bu. **Trabzon**'un neden bir kültür gömüsü olduğunu kanıtlayan bir anıt da **Ayasofya**.

Ayasofya ile **Trabzon**'un temellerine inmiştik biraz. Haydi,Cumhuriyetli yokuşlara tırmanalım diyoruz, binip otobüse, sürekli yukarıya doğru gidiyoruz, ağaçlıklı yollardan. Gördüklerimiz, iç kanatıcı; iki göz oda uğruna güzelim bahçeler,grayderlere, yapsatçılara teslim edilmiş. **Trabzon**'un yeşil saçları yolunuyor, Karadeniz'in güzel kızı, kel kalacak belki, beş on yıl sonra. Bir uygarlık betona teslim olunca, gönül zenginliği nasıl korunur? Betonlar arasındaki insanın iç dünyasını, badanalar renklendirebilir mi? İç kirliliğini ağartmaya yeter mi badana, boya ve beton? **Atatürk**'ün köşküne varınca biraz soluk alıyoruz: Daha buraya ulaşamamış, para hırsına güzellikleri yiyen canavar. Her yerde olduğu gibi, biraz Mustafa Kemal'le esenlikleniyoruz. Ya sen gelmeseydin bizim Mustafa?... Daha çok yıllar, sana ihtiyacımız olacak! Gidebilirsek, senden temellenerek gideceğiz.

Trabzon'un başka bir doruğuna tırmanıyoruz. Bu doruk, bildiğiniz doruklardan değil, belki bir yamaç. Güzelliğin; denizi ayağının altına alan, İnsanın içini sonsuzluk duygusuyla dolduran, köpürten eşsiz bir görünüm doruğu: BOZTEPE Trabzon'un egemeniyiz artık, o bizim gözümüzün çerçevesinden kurtulamıyor, ama Karadeniz'in enginliğine yetmiyor bakışlarımız; böyle uçuklaşıp coşuyoruz, uzak düşlere kaptırıyoruz kendimizi, sözün, sohbetin içinde. Çay da güzel. Adam, belki Ahmet'i tanıyor, onun tadı da eklenmiş olmalı bu çaya. Papuçlarımı çıkarıp ayaklarımı diğer sandalyeye uzatarak oturuyorum: Trabzon'u yakalamışım, Karadeniz'in sırtına binmişim, gözlerimin gücünce.

Bu doyumun, bu güzelliğin cümbüşünde, içimi kararan nedir? **Ali Şükrü**'nün gömütü var **Boztepe**'de. Üzerindeki yazıtta, **Ali Şükrü** olayının bir bölümü saklanmış; sanki **Ali Şükrü** eceliyle ölmüş... Ülküsel havaya bürünmüş yazıt. Gerçekleri saklayarak nereye gideceğiz? Yolumuz, bir yanlıştan bir yanlışa mı olacak? Hiç olmazsa **Trabzon**'un üstüne oturduğu tarihten ders alamaz mıydık? Gerçekler yerine oturulmazsa, hastalık nasıl sağlığa dönüşecek ki?...

Şehre doğru iniyoruz. Gerçekten iniyoruz: İndiğimiz yer Çömlekçi semti. Rus Pazarının kurulduğu yer; bir iniş, bir düşüş, bir dağılma, iplik iplik, parça parça pazara inmiş burada. Sarı Rus kadınlarının gözlerinden üzüntü salkımı gibi sallanıyor iniş! Gövdelerinin pörsük görüntülerine sıvanmış iniş! ! 1917 Devrimindeki karışıklık ve dağınıklığı düşünüyorum, okuduklarımdan belleğimde kalanlarla. Aynı çırpınış, aynı dram. İnsan yüzlerine sinmiş aynı acı destan, aynı ağıt. Elindeki basit oyuncağı satarak yaşamı sürdüreceği sanısına kapılmış zavallı kadınlara, kimilerinin hangi pis iştiha ile bakacağını düşündükçe içim burkuluyor. İnsanı, bu duruma düşeren bütün siyasilerin sülalesine okuyorum, içimin derinliklerinden. Gerçekleri mizahla örtmeye çalışıyoruz:

Ahmet "Ağabey, şunlar otuz yıl önce yıkılsalardı da Türkiye'de bu kadar insan kıyılmasaydı." diyor. "Başka neden bulurlardı bizimkiler Sevgili Ahmet'im."Yıkılan sosyalizm mi, Rusya'daki sakat uygulama mı, bunun üstüne kırık dökük konuşarak Rus Pazarından çıkıyoruz. Oradaki çalkantı bizde yok mu, bir başka boyutuyla? Duvarda bir yazı: "PKK, hazır ol! Çömlekçili İsmail Geliyi!"

Bir Güzel Akşamın Viskili Karadenizi:

Ahmetler karı koca sürücü kursuna gidecekler, bu akşam. Beni **Ömer Güner**'e emanet ediyorlar. Canıma minnet. **Ömer Güner**'le sardırmışız biz zaten: Aynı tele vuruyor mızraplarımız. **Ömer Bey**'in evinin üst katındaki terasa vardığımızda, güzelim mezeler, viski bizi bekliyordu. Güneş batmak üzere, deniz bütün sonsuzluğuyla gözlerimizin yaylasında. Sözün sazını alıyoruz ele: Bir ben vuruyorum, bir **Ömer Bey**. **Trabzon**'un köklülerinden **Ömer Bey.** Onun irdelemeli, köke bağlı anlatımından daha iyi tanımaya başlıyorum **Trabzon**'u, Trabzonluyu. İçimde bir dost adası olarak saklayacağım o gazeteciyi. Gazeteciliğin kimi eksilerinden ırak, toprağının adamı,bir güzel kişi o! (18 Eylülün rahatlığını nasıl yakalamıştık?)

Bir Maskaralıktan Doğmuş Fırsat:

Gerçi, **Ahmet**, yine bana **Trabzon**'u tanıtacaktı, ama zamanımız bu kadar bol olmayacaktı. O gün, **MEB Köksal Toptan, Trabzon**'a geliyormuş, onu karşılamak için okullar tatil edilmiş, bu fırsattan yararlandık. Bakanın gelişinden ötürü zamanımızın genişlemesi iyi de: 12 Eylül'ün getirdiği maskaralıklardan biri, bir kez daha yaşanıyordu: Sabahın saaat sekizinde yollara dökülen öğrenciler, akşam üstüne kadar yollarda bekletilmişti. Öğrenciler sıraya girmiyor, gereği kadar alkışlamıyor diye polisler, öğretmenleri azarlamışlardı. Derslerin boş geçmesini falan hesaplayan yoktu. Bu olaydan ötürü, Bakana bir açık mektup yazacağım, Ankara'ya dönüşte. Özellikle şu iki soruyu yönelteceğim kendisine 1. Hani böyle gösteriler 12 Eylülün marifetiydi. Demokratiklığ soyunan partinizin görüşüne aykırıydı. Görüş mü değiştirdiniz? 2. Bütün bunlardan haberim yoktu, böylesini onaylamıyorum diyorsanız, o gayretkeş yöneticilerin bir daha bu biçim maskaralıklar yapmamaları için bir genelge yayınlayabilir misiniz ? Altına da imzamı, "MEB Müşavir Müfettişliğinden Emekli Osman Bolulu" diye atacağım.

Bir Başka Ahmet Özer Daha:

Ahmet Özer'in şiiri, sanatı üzerine bir yazı (Öğretmen Dünyası:144, Aralık/1991) yazmıştım. Şimdi o **Ahmet**'le birlikte, onu tamamlayan birisi daha vardı: Trabzon'daki sanat-kültür yaşamının ekseni olan gürültüsüz bir adam. Bakıyorum, o çevrede hangi genç kitap çıkarmışsa, onunla ilgili yazılar, **Ahmet**'in kaleminden. Kitapların başına ya da arka kapağına değmiş **Ahmet**'in kalemi. Öyle olur olmaz için, hatıra dayalı yazılar da yazmamış:

Ordu'da İbrahim Dizman'ın evinde (Soldan sağa) Solmaz Yöntem, Cemal Yöntem. Osman Bolulu, İbrahim Dizman, Gülçin Üstüntaş, Aydın Üstüntaş. (Ayakta) Muteber Dizman

Yazdıkları, kitabın içindekilerle bağdaşık, gözlem ve saptamalar yerinde. Arkasından bir sanatçı kuşağı yetiştirerek sanırım, Özer. Öğretmenliğinin yanında hukuk fakültesinde yarım kalmış öğrenimini de sürdürdüğünü öğrendiğim **Ahmet Özer**, o halim selim görüntüsünün altında ince bir mizahı da saklıyor. Olay ve kişilerle-çaktırmadan- ince ince dalga geçiyor. Evinin balkonundaki söyleşimiz sırasında, karşı balkondaki hanım kız seslendi. Yeni aldığı kuşlardan hangisinin dişi, hangisinin erkek olduğunu öğrenecek. Ahmet "Çok öteni dişidir." yanıtını yapıştırıyor. Sadece kadınlara yönelik bir mizah değil bu ,

19 Eylül 1992, Cumartesi:

Sabahleyin Ahmet'le otobüse atladık. Yolda sanat ve sanatçılar üzerine; birbirimizden aldık verdik. Öyle dalmışız ki, önümüzdeki genç bayanın, yanındaki erkeği sıkıştıran kösnül davranışları bile dikkatimizi çekemedi, bir solukta indik Ordu'ya. **İbrahim Dizman** karşıladı bizi. Üstüntaş'ların evine gittik. **Aydın Üstüntaş**'ın babacan davranışları, **Gülçin Üstüntaş**'ın güneş yüzü ve in-

celikle hazırladığı sofra karşıladı bizi. Bir güzel doyunduk: hem karnımızla, hem gönlümüzle. Cemal ve Solmaz Yöntem sohbetimizin içindeki ayrı bir güzellikti. Dost çemberinin genişlemesi kadar büyük kazanç var mıdır, dünyada? İnsan ancak severek, dostlarına dayanarak, bunlarla çoğalarak dünyasını esenlikli kılabilir.

Orsev:

Konuşacağım Ordu Sanatevine geldik. Orsev, herhangi bir dış desteğe sahip değil, sanatseverlerin gönlünden doğmuş bir kurum, onların özverileriyle yaşıyor: Ordulu sanatsever (otuz kişi **Gülçin-Aydın Üstüntaş, Solmaz-Cemal Yöntem, Muteber - İbrahim Dizman** gibi) "Kahveye vereceğimizi birleştirip bir kültür ocağı kuralım; hem sanatla göneniriz hem de gençleri sanatın içinde besleriz." demişler. Bu güç ve inanç imrenilecek bir sanat kurumunu yaratmış.

Konuşmaya daha vakit var, deniz kıyısına çıkıyoruz. Kıyı çok güzel düzenlenmiş, gezi yerleri rahatlatıcı. Beton, denize abanmamış. **Atatürk**'ün **Ordu**'ya gelişinin yıldönümü bugün. Şenlik var. Bu güzelliği, kasaba psikolojisi gölgeliyor: Belediyecilerden kim ise, önce yapacakları etkinliklerin saatini, daha geriye sarkıtmış; Orsev'in etkinliğiyle çakışacak, Orsev'deki toplantıya gelenler azalacak.

Dil Devrimi Atatürkçlüğün Eksenidir:

Hiç de öyle olmuyor. **Orsev** dolu. Bununla beraber gençler, dışarıdaki etkinlikleri izlemek için toplantıyı terkedebilirler kuşkusuyla **"Naim Tirali'ye bir kitakse"** atıyorum: **"Gençler, değerli yazarımız Naim Tirali'de dinleyicilerimiz arasında. O, ne zaman toplantıyı terkederse, siz de o zaman çıkabilirsiniz."** diyorum. **Tirali** ince kişi, çıkmaz. Zorunlu olarak beni dinleyecekler artık.

Dil devrimini önemsememenin, Atatürk devrimlerini boşlamak; dil devriminin bir aydınlanma görüşü olduğunu; dil devriminin çağdaşlaşmanın izdüşümü sayılacağını; bu devrim ile öteki devrimlerin iç içeliğini; çağdaşlaşmanın laiklikle gerçekleşeceğini; laik düşünebilmek için de kendi dilinin bilincine erişmenin zorunluluğunu vurguluyorum konuşmamda.

Meğer **Tirali**'nin sayın eşi, dışarıda beklermiş, birlikte Rus Pazarına gideceklermiş. **Tirali**'nin bir yapıtının adını da yanlış söyledim. Şimdi o da bana bir "kitakse" atmaz mı? Ertesi gün için bizi **Piraziz**'e çağırıyor, **Ayvasıl**' da Karadeniz pidesi yedirecek. Konuşmadan sonra otobüse atlayıp yarın sabahki (Ankara'da) Dil Derneği Genel Kuruluna yetişmekten vazgeçiyorum.

Akşam, **İbrahim Dizman**'ların evindeyiz. Bütün dostlar orada. Sözümüzü sohbetimizi rakıyla cilalamadan öteye, yine sanatı yaşıyoruz: Orsev, daha önceki etkinliklerini videoya almış: Sanatçılarımızdan **Ahmet Özer, Burhan Günel, Lütfiye Aydın, Naim Tirali**'yi de sofranıza oturtuyoruz, video filminden çekip.

20 Eylül 1992, Pazar:

Ordu'nun Boztepe'sine çıktık. Kent ayağımızın altında, Karadenizle dudak dudağa. Ordu'nun dokusunun, diğer kentlerimiz gibi bozulmadığını, eşsiz bir görünümde olduğunu görünce esrikleşiyorsunuz. Ordulu, boşuna şu Boztepeye çıkmalı ' türküsünü yakmamış. Ömrü olan, dünyaya, bir kere olsun , Boztepe'den bakmalı derim: Hayatı daha çok seveceksiniz, ölümden daha çok korkacaksınız: Bu güzellikler terkedilir mi diye.

Öğleye doğru **Piraziz**'e varıyoruz. **Tirali**'nin konuğuyuz. **Tirali**, iyi yazarlığının üstüne, çelebi bir kişi: Kitaplarını imzalayarak, yaptığım yanlışın ve koyduğum ambargonun yanıtını veriyor, çok ince bir davranışla. Tirali,**Durcan Yaşacan**'a telefon ediyor, onu yoldan alıp **Ayvasıl**'a varıyoruz. Nefis Karadeniz pidesiyle doyunuyoruz. Ver elini **Giresun**. **Giresun** Kalesinde **Topal Osman Ağa**'nın anıt gömütü var. Onun yazıtında da gerçeklerin bir bölümü saklanmış: **Ali Şükrü**'nün gömütünde olduğu gibi. Bunlara dayalı olarak **"Belleksiz Toplum"** diye bir yazı yazmayı düşünüyorum.

Akşam üstü, **Ahmet Özer**'i **Trabzon**'a yolcu ediyor, **Naim Tirali**'yi **Piraziz**'e bırakıp **Ordu**'ya dönüyoruz. Otobüs saatine kadar yine dostlarla beraberliğin huzurunu yaşıyorum. Saati gelince, gönlümü orada bırakıp **Ankara**'ya doğru yola çıkıyorum. Bu beş gün; gözümün, gönlümün doyduğu, dilimin içimi yansıttığı, dostlarla düşünce alış verişinin zenginliğine gömüldüğüm beş gün! Ondan ötürü **"Beş Günün Beyliği"** dedim.

Oran, 25 Eylül 1992

Giresun Kalesi'nde bir anı fotoğrafı.
(Soldan sağa) Cemal Yöntem, Ahmet Özer, İbrahim Dizman, Naim Tirali, Durcan Yaşacan, Osman Bolulu

hamburg'ta bir cumartesi / 2

● Gülseren ENGİN

Eylül güneşi, ılık ılık dökülüyor kentin üzerine. Sokaklar, binalar, insanların yüzleri ışıl ışıl. Kalabalık yumuşak devinimlerle kımıldıyor sokaklarda. Kent bu güzel sonbahar gününde mutlulukla geriniyor, gevşiyor sanki. Bir mağazanın vitrini önünde, kaldırımda kıvrılıp yatmış ayyaş da mutlu, kıpırdıyor uykusunun bir yerinde. Bunca kalabalığın içinde, bunca insanın ayakları arasında ve bunca gürültüde nasıl uyuyabiliyor, şaşıyorum. Sanki sokak ortasında değil de evinde yatağında kıvrılmış, yatıyor. Öte yanda çiçekçilerin az ilerisinde bir gurup ayyaş, ağacın altına toplaşmış, kafa çekiyorlar. Mc Donald' ın önünde bir grup genç...Ellerinde bayraklar, flamalar...Başlarında takımlarının şapkaları... Maça gitmeden önce bir şeyler atıştırıyor, bol bira ile kafalarını tütsüyorlar. Az sonra ellerinde bira kutularıyla doluşurlar yeraltı trenine...Bağrışmalarını, şarkılarını orada da sürdürürler...

Kentin ortasındaki bu alışveriş merkezinde Almanya' nın tanınmış mağazalarının hemen hepsinin birer şubesi var. Gerçi Hamburg' un diğer yerleşim yerlerinde de benzeri alışveriş merkezleri var; ama buradaki mağazalar dev boyutlarda. Çoğu birbiriyle tünel veya köprülerle birleştirilmiş bir kaç binadan oluşuyor. Bir mağazada akşama dek dolaşmak olası. Buralarda yok yok. Mağazaların içi de cumartesi kalabalığından payını almış. Güçlükle ilerliyoruz.Sağdan,soldan Türkçe sözcükler takılıyor kulağıma.

"Gelse kız kaybolacan..."

"Ana ben bunu istiyrem..."

"Sus patlatırım ha..."

"Baksa gı...Bu kazaklar, burada daha ucuz..."

"Benim hastalık sigortası bu ilacı ödemiyor..."

Yine İstanbul'daymışım gibi bir duyguya kapılıyorum. Nedense Hamburg, sık sık İstanbul'u anımsatıyor bana. Kalabalık ve büyük oluşundan mı,liman kenti olmasından mı bilemiyorum.

Wischer adlı ünlü balık lokantasına giriyoruz. Cumartesi törenimizin en önemli anlarından biri... Kocaman lokanta yine tıklım tıklım dolu. Bir süre ayakta bekledikten sonra bir yer bulup oturuyoruz.Küçücük yuvarlak masada bir Alman çift de yemek yiyor. Biz de oturup yemeğimizi ısmarlıyoruz. Burada kuzey denizinin balıkları satılıyor. Sadece öğlenleri açık olan bu dükkanın sürekli kalabalık oluşu yalnızca ününden değil, biraz da fiyatlarının ucuz oluşundan kaynaklanıyor bana kalırsa. Çevremi inceliyorum. Ön duvarda, kapının üstünde denizden ağ çeken balıkçıların resmi var.Koca koca balıklar tabaklarımıza atlamak istercesine canlı...Diğer duvarlarda Hamburg' un ve dükkanın geçmişine ait fotoğraflar. Koca salona tıkış tıkış doldurulmuş masalar arasında siyah etek, beyaz bulüz giymiş, küçücük dantel önlükler takmış garson kadınlar kan ter içinde koşuşturup, kızarmış balık ve patates dolu tabakları ve bira bardaklarını taşıyorlar. Garson sayısı çok olmasına karşın epeyi beklemek gerekiyor yemeğin gelmesi için. Sonunda nar gibi kızarmış "Altınbıyık balığı" ve kızarmış patates dolu tabaklar geliyor önümüze.Birer de bira elbette...Az sonra yemeğin ve biranın verdiği gevşeme ile hesabı ödeyip, kendimizi dışarı atıyoruz. Mövenpick'in önünde uzun bir dondurma kuyruğu. Pahalı olmasına karşın İtalyan dondurmalarından daha çok tutuluyor bu isviçre dondurması. Biz de elimizde birer külah heybetli dondurma ile kalabalığa karışıyoruz.

Bu güneşli,güzel günde ne alışveriş yapmaya ne de müze gibi kapalı yerlere girmeye niyetliyiz. Rathaus'un önündeki meydan yine ana baba günü...Kahveler tıkabasa dolu. Büfeden hardallı sosis alıp kaldırıma oturmuş yiyen insanlar, merdivenlere çöküp yorgun bacaklarını dinlendirenler...Güvercinler sürüyle inip kalkıyor meydana. Rathaus (Hükümet binası) görkemli işlemeleri, süslü kuleleri ve heykelleriyle göğe uzanıyor. Kalabalığın arasında sokak sanatçıları...Bir adam, kuklasına piyano çaldırıyor. Çoluk çocuk başına toplanmış...Az ilerde de elindeki topları ve halkaları havaya atıp tutarak gösteri yapan bir palyaço...Kanal kıyısında oturan, birasını yudumlayan ya da sevişen çiftler...Öpüşmek ayıp ve yasak değil buralarda...

Biz köprüyü geçip kanalın karşı kıyısında yürüyoruz. Az sonra Alster gölü, yelkenlileri ve küçük vapurlarıyla karşımızda...Bu vapurlarla gölde ve göle bağlantılı kanallarda gezilebiliyor. Göl kıyısında çoğu eski; ama restore edilmiş evler, villalar, restorantlar ve kahveler...Ayrıca göz alabildiğine uzanan parklar...Bu nedenle göl çevresi yemyeşil .Tek tük yapılar da ağaçların arasında kaybolmuş...Bir de giderek beton yığınına dönüşen İstanbul boğazını düşünüyorum...Elimizdeki güzellikleri nasıl da bilinçsizce yok ediyoruz? Göl kıyısında çimenlerin üzerine uzanıp güneşlenen insanlar...Biz ağaçlıklı yoldan yürüyoruz. Bir süre sonra yürümekten ayaklarımız şişmiş halde bir metro istasyonuna atıyoruz kendimizi. Bir başka cumartesi, yine aynı yerleri aynı keyifle gezmek üzere eve dönüyoruz. ●

bir şiirimiz vardı

Ahmet Uysal

Bir şiirimiz vardı
Yağmurlardan geriye kalan yanımızda

Nasıldı unutulmak
ayrılık nasıldı

Ekmeğin tadını
Ekmeğin alında kalanını

O bilirdi
En güzelini yalnızlığın

Biriken yapraklarımızdı
Önlenemez yangınımızdı

Bir şiirimiz vardır
Adı sesimizde saklı

eğitim emekçisi ferit oğuz bayır / 5

● Mehmet BAŞARAN

Tonguç İlköğretim genel müdürü

"Soyadı" yasası çıktığında, kardeşinin yerine ömür boyu askerlik yapan babası geldi gözlerinin önüne; çocukluğunmda Bayır köyüne yaptıkları yolculuk...Toprak yolun ucundaki tek ağaç... Çıplak yamaçların hüznü çöktü içine; ince ince sızladı bir yerleri.Amcasının umarsızlığı; köylülerin, komşuların hali...İliğinde kemiğinde köy vardı onun; ak köy okulunu; yeşil, mutlu köyü yaratma ülküsüne admamamış mıydı yaşamını? Adının, babasının köyüyle birlikte söylenmesi ne güzel olurdu.

Gözleri ışlıyarak:

"Tamam Ferit" demişti karısı da; "Bayır" soyadına içim aktı, sevdim o adı. "Hüsniye Bayır... Hüsniye Bayır..."Yineledikçe hoşuma gidiyor. Çocuklarımız da sevecekler elbet; o sayadıyla büyüyecekler. Belki bir gün, hep beraber görmeye bile gidebiliriz oraları..."

Değişik, gösterişli adlar seçmişti çokları. Ama o, soyadıyla doğmuş gibiydi. Gayrı raporlarını,Fikirler dergisine yazdığı yazıları soyadıyla imzalarken, Anadolunun kokusunu soluyor büyük hoşnutluk duyuyordu, bundan...

Köy kokan bir soyadı almıştı İsmail Hakkı da: Tonguç. Silistire'nin Tataratmaca köyünde aileler, ilk çocuklarına öyle seslenirmiş. Gerçekten, yurt gerçeklerine yönelen eğitimimizin de Tonguç'uydu o. "Y.A.Kardeşim Ferit Oğuz'a " diye imzaladığı kitapları, elinin altındaydı hep. "Y.A." Gezici Eğitim Sergisindeki iş birliği günlerini anıştırıcı"Yolculuk arkadaşım" sözcüklerinin ilk harfleriydi.

Mektuplaşıyorlardı. Köyü, tabanı canlandırma atmeşinin sıcaklığıyla sürüyordu yazışmaları.

Halk Partisinin önde gelenlerinden eğitimci Nafi Atuf Kansu, İsmail Hakkı'nın bacanağıydı. Eğitim, özellikle köylünün eğitimi konusunda çok iyi anlaşıyorlardı Bayır, Maarif vekaleti dergisinde yayınlaşmış yazılarını unutamıyordu Kansu'nun. Şu tümceler kolay kolay çıkar mıydı akıldan:

"Çocuğa kişiliğini buldurmayan, aklı bir kağıt sepeti gibi doldurmaktan ibaret bir eğitimden ne çıkar? Bir tahta saban, sıtma,her şeyin en gerisi Asya, Anadolu köylerinde bağdaş kurmuş keyfine bakıyor."

Bu görüşteki bir insan, geriliğin keyfini kaçırıcı bir şeyler yapacaktı elbet.

Güzel haber gecikmedi:

Büyük dostu İsmail Hakkı, "vekaleten" ilköğretim Genel Müdürlüğüne getirilmişti. Elbet, Nafi Atuf Kansu ile, yeni bakan Saffet Arıkan'ın köy eğitimi sorununu çözme kararlılığının sonucuydu bu atama. Eğitim tarihimizin bir dönüm noktası oluyordu1935. Özlenilen doğrultuda gelişmeler beklenebilirdi gayrı.

Ama neden "asaleten" değil de, "vekaleten"di atama?

Sonradan açıklığa kavuştu kafasını kurcalayan soru:

Belli çevrelerin köşe kapmaca oyunları sürüyordu Bakanlıkta. Su başlarına kendi adamlarını getirmek için çırpınanlar vardı. O kliklerin dışında biriydi İsmail Hakkı. Reşat Şemsettin Genel Müdürlükten ayrılırken, yerine getirilebilecek dokuz kişi önerınişti Bakana. Dokuzuncu ve sonuncu aday İsmail Hakkı'ydı. Bir de not düşmüştü adının karşısına:

"Eğitimde özel düşünceleri vardır.

Gezici Eğitim sergisinden de çok iyi tanıdığı Reşat Şemsettin, İsmail Hak ı'nın adaylığını köreltmek istemişti sinsice.Elinden gelse, Saffet Arıkan'ın da bakan olmasını engellemek isterdi; eğitimde onun da özel düşünceleri vardı çünkü.Bayır'a göre:

"Kumandaları altında Kurtuluş Savaşını yapan halkın,eğitim eşitliği hakkında çığır açan, katkıda bulunan uygulatıcı bir kurmaydır Saffet Arıkan.Yol açıcılığı,rutini kırarak çalışma arkadaşı seçiciliği en önemli niteliğidir.

Türk insanının eğitimle gelişeceğine,değişeceğine inanır. bu değişme ve gelişmeyi sadece para ve maddi refah çizgisinde görmez.Köylüyü, köy çocuğunu, üretici yaratıcı düzeye kavuşturmak için, bilinçle savaşçılığa, devrimciliğe ulaştırmaya yönelir."

Eğitmen yetiştirme devinimi bu yönelişin ürünüdür.

Bayır, bu alanda sürdürülen çalışmaları, Kültür Bakanlığı Dergisinde çıkan yazıları, değerlendirmeleri, coşkuyla izlemektedir. Tonguçköyü içinden canlandırıcı eğitim atılımını başlatmıştır, başını kaşıyacak vakti yoktur gayrı. Mektuplarına da yansır bu hava:

19.10.1936

Kardeşim Ferit,

İşlerimin çokluğundan ben sana yazamıyorum. Sen de mi çok meşgulsün, susuyorsun?Ne zamandır sana resim göndermeyi aklıma koyduğum halde, bir türlü iki satır yazamadım.

Bir bambaşka vesile,beni sana yazmaya mecbur ve muvaffak etti.Bir oğlum oldu.Adını ateşin alevi manasına, Yalım koymak tasavvurundayım.İnsanlar teessürlerini ve sevinçlerini sevdiklerine söylemekten, duyurmaktan zevk alıyor.

Eskişehir'deki iş iyi gidiyor.Gelecek sene birkaç yerde çoğaltmak hazırlıkları yapıyoruz.

Oradakilerin hepsine saygı ve selamlar.

Refikana saygılarımızı söyle, çocuklarını bizim için de öp. Gözlerinden çok çok öperim Ferit.

Hakkı Tonguç

Mektubu dinleyen Hüsniye de duygulanmıştı:

"Çok candan bir adam bu Hakkı Tonguç Ferit, Onu hiç görmedim ama görmüşüm gibi babacan biri canlanıyor gözümün önünde.Herkese saygılı, İnşallah bir gün evimizde de ağırlarız onu! Neydi öbür oğlunun adı? Ha, anımsadım Engin...Engin de Yalım da ömürlü olur inşallah!Bir kutlama teli çek istersen..."

" Haklısın Hüsniye,gerçekten büyük adamdır,baba adamdır İsmail Hakkı, dost anlısıdır.Büyük işler yapacağına inanıyorum onun,ilerde köylüler,köy çocukları belki de **Tonguç Baba** diyeceklerdir ona. İki sevinci birden duyuruyor bak: Oğlunun doğuşuyla,Eskişehir'deki işin iyi

gidişini..."

Kurtuluş kavaşı yıllarında cepheye acemi eğittiği günleri anımsadı Köyden gelen insancıklar,nasıl canla başla koyuluyorlardı işe. Öyle onbaşılar,çavuşlar vardı ki; bilgide,beceride takım komutanını aratmazdı. Öylelerini bulup, sekiz aylık bir kurstan geçirdin mi gerçekten okulu da,köyü de kımıldatabilirlerdi.

Nitekim, başarıya ulaşılmıştı Eskişehir'de. Ülkenin ünlü kalemleri öve öve bitiremiyordu kursta gördüklerini.

"Gelecek yıl birkaç yerde çoğaltmaya hazırlanıyoruz"

"Hadi bakalım kolları sıva Ferit "der gibiydi bu tümcesiyle Tonguç

"Başka bir koku da alıyorum bu mektuptan ben Hüsniye"

"Ne gibi?.."

"Eğitmen kurslarını çoğaltma hazırlığı varmış,hadi birinin başına da sen gideceksin Ferit" deniverecekmiş gibime geliyor."

"Ne güzel olur Fe it,havamız değişir biraz. Geç vakitlere değin kitaplara kapanman,dergilere yazılar yazman,bölgende toplantılar düzenlemen; bir halkevine, bir okullara koşman neden? "Köyün gücü, köyün gücü" demez misin hep? İster yalnız ister bizi de götür. Hakkı Tonguç'un yolunda,yanında olduktan sonra ayrılığı da,çilesi de vız gelir bana"

Edirne karağaç eğitmen kursu

Yazıyı aldığı gün,yaman bir siyah-beyaz filim şeridi gözlerinin önünden geçmişti Bayır'ın. Yıkılan imparatorluğun Cumhuriyet'e dönüşmesiyle süren,çok yankılı bir filmdi bu.Neler geçmiyordu ki ileri miyop gözlerinin önünden:Simav'da doğan çocuk,kırk beş yıl süren askerliğini Dömeke,İşkodra,Pilevne,Yemen savaşlarında er,onbaşı,çavuş,başcavuş,zabitveki li mülazımevvel,mülazımsani,yüzbaşı ve kolağasılıkla bitiren babası , Bayır Köylü ,okumaz yazmaz Ali Bey... Köy yaşamının çıkmazlarında düğümlenen bir dram...Çocukluğunda Edirne'den Bayır köye yapılan yolculuk...Edirne'den Darüşşifa'ya yakın,Rum ve Bulgar komşuları arasında geçen çocukluk...Camiler,medreseler arasında Osmanlı'nın ikinci başkentinin havasını soluyuş...

1908'de "hürriyet,müsavat,adalet,uhuvvet" haykırışlarıyla çınlayan İkinci Meşrutiyet'in bayram havası...Ardından 1909'un ölümcül suskunluğu;Cami avlularında çatılan silahlar,31 Mart ...Babasının emekliye ayrılışı... Ve tüm Trakya'ya bozgun acılarını yaşatan Balkan Savaşı..Edirne kuşatmasının iliğine kemiğine işleyen acıları...Edirne'nin işgali,İstanbul'a göç...Sonra beş yıl Edirne Öğretmen okulunda öğrencilik Koca bir toplumun yıkılışını,bilinçlendirmeye dönüştürme sancıları...

İnançlı,.bilinçli Abdurrahman Nafizler...Kurtuluş çırpınışında Cafer Tayyarlar...Yunan işgaline karşı komak için, öğretmen okulunu bitirdiğinde gönüllü çetecilik...Bulgaristan'ın Isıcova köyünde öğretmenlik...Serüvenli bir yolculuktan sonra,Kurtuluş Savaşına katılış...

Düşündükçe, Türk toplumunun yaşam savaşımıyla özdeş bir yaşamı olduğunu görüyordu başından geçenlerin...

Yeni Türk Devleti'nin varolma savaşımında önemli bir iş veriliyordu şimdi kendisine: Eğitmen kursunda yetiştireceği insanlarla köyün gücünü içinden devindirmek.İzmir'den tanıdığı bir kurtuluş Savaşçısı,Trakya Genel Müfettişiydi Edirne'de.İnançlı bir insandı. Ekonomik ekinsel yaşamı canlandırmak, kendi gücüyle insanımızın yazgısını değiştirmek için çırpınıyordu.İyi bir işbirliği yapacağına inanıyordu General Kâzım Dirik'le...

Karısıyla,çocuklarıyla vedalaşarak,bavulunu alıp yola çıktı.

Kurtuluş Savşı'na katılmak için Anadolu'ya geçişe benzeyen bir yolculuktu bu.Düşmanlar yurttan kovulmuştu ama,ülkeyi ortacağ karanlığında tutan gerilik,sürüyordu.İnsanın bilinçlenmesi,uyanması,kendi gücüyle yazgısını değiştirecek bilince ulaşmasıyla dağıtılacak bir karanlıktı bu.Tonguç'un dediği gibi, savaşımcıların köyün yanıbaşına gömülmelerini gerektiren zorlu bir işti.

Kurtuluş Savaşının topçu teğmeni, İzmir'in başarılı ilköğretim Müfettişi Ferit, tüm alçakgönüllülüğüyle şöyle anlatıyordu Edirne'ye gelişini:

" Edirne Karağaç Kursu'na ben geldim.Bir bavulumla gelmiştim.Başka bir şeyim yoktu.Eski bir kışlaydı kurs yeri.Demiryoluna yakın.Aylardan nisan...Edirne ovası gömgök,pırıl pırıl... İnsanları gördüm kışla dolayında,köyünden kalkıp kursa gelmiş insanları...Yüzleri bekleyişle gölgeli."Hoş geldiniz" dedim ben onlara.Onlar da bana "Hoş geldiniz" dediler.Anlatılması güç bir kavuşmaydı bu.Ve ben:"Bu iş için geldim" deyince,köylü yüzler aydınlandı,gözler ışıdı.Beklentilerine kavuşmuşların bütünleşmesi oluştu aralarında..."

Askerliğini başarıyla bitirmiş,okuma yazma bilen tarımla uğraşan toprak ve hayvan sahibi,ya da böyle bir ailenin direği,emekçisi kişilerdi kursa gelenler.Durumları incelenerek,çağrılmışlardı.Büyük bir susamışlıkla durumlarını değiştirmek,yörelerine yararlı olmak amacıyla eğitmen olmak istiyorlardı.

Cumhuriyetin yeni değerlerini solutarak yetiştirmeliydik onları Kursta görevlendirilen deneyimli ilkokul öğretmenleriyle,müfettişler aynı anlayışta bir kadroyduk. İşte, derslikte dostça, arkadaşça sarmaş dolaş olacaktık onlarla. Kılavuzumuz, yaşamın verileri olacaktı, hiçbirimiz boş laf etmeyecek, nutuk çekmeyecektik.

Geceli gündüzlü, coşkulu bir çalışmadır başladı kursta.

Her gece yapılan sıcak söyleşi toplantıları, eğitmen adaylarının sözle, yazıyla yaşamlarının, gözlemlerinin özgürce dile getirilmesiyle geçiyordu. Trakya insanı dile gelmiş,halkımızın bilmediğimiz yaşamına yalın, somut bir dille ışık tutuyordu. "Bizler, onların gönül ve kafalarıyla köyün içinden sesler alıyor, köy dünyası hakkında bilisizliğimizi gideriyorduk. Halktan insanların kendi durumları üstüne ışık tutmaları tan yerinin ağarması gibiydi..."

Eğitmen adaylarını dinledikçe, onları yakından tanıdıkça: "Tüm sağlıklı insanların yaşama eşit olarak başladıkları, doğduktan sonra başlarına gelenler yüzündendir ki, kimilerinin oduncu, kimilerinin çiftçi, kimilerinin de diplomat, ya da bilgin oldukları" gerçeğini daha iyi kavrıyordu Kurs Şefi Ferit. Örtülmüş, ortaya çıkamamış öyle yetenekler vardı ki!.. Elverişli ortamı buldukça fışkıran yetenekler, şaşırtıyordu onu. Halkına eğitim ve fırsat eşitliği sağlamamakla, yaşamlarına ivme gücü kazandıracak gizilgücü dumura uğratıyordu toplum-

lar.

Tonguç'tan gelen yazılar, bu yetişkin köy insanlarının geldikleri çevrenin ekinsel değerlerinin ortaya çıkarılmalarını, bunu özgürce dile getirmelerini istiyordu. Öğretirken, onlardan da öğrenmeye göre düzenlenmişti çalışmalar

"Edirne kursunda nisanın haftasından, ekimin sonuna kadar eğitmen adayları öyküler, masal kitapları okudular, Mektup, dilekçe, adres, ilânlar, tanıtma belgeleri yazdılar. Akşam toplantılarının tutanaklarını tuttular. Okudukları makaleleri özetlediler, gazetelere tartışma yazıları yazdılar Kitap eleştirdiler. Duvar gazetesi çıkardılar. Yedi aylık yetişme sürelerinde derslerde, tarım çalışmalarında, serbest zamanlarda konuştular, dinlediler, okudular ve yazdılar... Bilgilendikçe gözlemlerini, anılarını dile getirdiler. Ortaya koydukları ürünler, ilköğretim Genel Müdürlüğüne sunuldu.

Ulaşılan sonuç, olağanüstüydü. Suskun toplumun derinlerinden düşün ve sanat yaşamımızı güçlendirecek birşeylerin fışkıracağını göstermekteydi.

Onları böylesine bir olgunluğa kavuşturmada, günde on iki saat coşkuyla, inançla çalışan ilkokul öğretmenlerinin, kurs görevlilerinin emeği kutlanası bir emekti.

Trakya Genel Müfettişi Kâzım Dirik de, kurs çalışmalarıyla yakından ilgileniyordu. Zaman zaman adayların akşam toplantılarına katılıyordu:

Şu satırlar bir akşam toplantısı tutanağından:

"Saat yirmi bir olmuştu. Sayın Genel Müfettiş Kâzım Dirik, tümümüzü sabırla, not alarak dinlemişti. Okunan, söylenen ve konuşulanların çok özgün olduğunu, değinilen sorunlarla devletin esaslı biçimde uğraşacağını belirtti. Eğitmenlerin inceleme gezilerinin çok yararlı olduğunu vurguladılar. On beş gün içinde, 14 eğitmene yeniden bir inceleme gezisine çıkma olanağı sağlamaya çalışacaklarına söz verdiler".

Toplantılarda dile getirilen köy sorunları çözümlenerek, eğitmenlere mal ediliyordu. Devletin de arkalarında olduğuna inanan, güvenen eğitmenler, inançla işbaşı etmeye hazırlanıyordu.

Edirne Karağaç Eğitmen Kursu Şefi Ferit Oğuz Bayır, aşağıdaki mektubu dosyasına övünç belgesi olarak koymuştu. Evet, yol arkadaşı Tonguç, her zaman yanlarındaydı:

Kardeşim Ferit,

12.8.1937

"Mektubunu aldım. Örnek yazıları çok fevkalade bulduk. Bu nevi yazılar varsa gönder. Birinci Yıl Kitabı yakından yeniden basılacak. Buraya uygun yazılar varsa hemen gönder. Sahibine bir miktar para veririz. Edirne'ye gelmeyi ben de istiyorum. Fakat işler öyle durumda ki, bir türlü yakayı kurtaramıyorum. Bir hafta evvel güç halle İzmir'e gittim, geldim. Orada Amerikalılardan alınan kolej binalarında ve Eskişehir'de Mahmudiye'de senin pek hoşuna gidecek birer Köy Enstitüsü açıyoruz. Bu müesseselere köylü çocukları alınacak ve bu çocuklara liseye girme imkanıyla birlikte muhtelif meslekler öğretilecek: Eğitmenlik, öğretmenlik, köy demirciliği, inşaatçılığı, katipliği, kooperatifçiliği gibi. En müsteitler (yetenekliler) devlete münfit (faydalı) olabilecek evsaf ve karakterdekiler de liseye verilecek.

Kurslardaki faaliyetinize cidden medyunu şükranız. Bu cihetten arkadaşları saygı ile anmaktan başka elimizden iş gelmez. Sana çok uzun mektuplar yazmayı tasarlıyorum."

Hakkı Tonguç.●

donuk pencerelerde...

ergun evren

yavaşça solan kırmızısı gözlerinin
umutsuzca
oysa aydınlık geçerdi içlerinden
oysa,
badananın öldüğü
duvarlara
tipiler düşüyordu....

karanlık bakışlı bir yığın adam
karanlık gönüllü yada
gözünde sarı bir inançsızlık
dolaşırdı
otururdu yada

dünyayı ütmüştüm
evreni...
bir tuvaldi duvarlar kirli beyaz
bir desendi
her kıvrımı bir başka
birgün o yüzden yazık olacak

yaşıyorsun bugün
ve bir gizse yaşaman
o kaygılar..arayışlar...
sürçmeler alnında yazılı

sen hangi kadınsın
hangi gizsin
hangi çağlardan ?....

anlatmak istediğim

M. Özer Ciravoğlu

Aktı yıldızlar derinliği
Çileli bir ömre
Sığdı mutsuz evler
Ani bir sessizliğe

Uysal damarlar
Ve şairler
Ne gün ışığını anladılar
Ne şefkatli geceyi

Ya yalvardılar
Ya da isyan ettiler
örtüsüz acıların derinliğine

Ani bir ömre sığdı
Anlatmak istediğim anılar.

ödüllü öyküler demeti

● Muzaffer UYGUNER

Her yıl Gönen'de Ömer Seyfettin'in doğduğu bu kentte, doğum tarihi olan 6 Mart'ı da içine alan haftada,anma toplantıları yapılmakta ve ayrıca Öme Seyfettin Öykü ödülü düzenlenmektedir. 1990,1991 ve 1992 yıllarında yapılan bu yarışmayı kazanan on yedi öykücünün 18 öyküsü **Gönen'den Bir Tutam Öykü** adlı bir kitapta toplanıp yayımlandı. Çünkü, bu ödüller ilk üç dereceden sonra üç de özel ödül olarak verilmektedir; Lütfiye Aydın 1991 yılında özel ödül, 1992 yılın da ise üçüncülük ödülü kazanmıştır.

1990 yılının birincisi Necati Güngör'ün "Sinema Kuşu Sevgilim" adlı öyküdür. Güngör, daha sonraki yılda yayımlandığı öyküler kitabına bu öykünün adını vermişti. Öykü, bir zamanlar kentlerde en büyük eğlence odağı olan sinemalara düşkün Safiye'nin öyküsüdür. Sinema, o yıllarda, daha başkalarındaki gibi Safiye'yi oyalayan bir oyundu, bir avunma tutkusuydu, bir bağlantıydı. Sinema, "..Safiye için ayrı bir tutku, apayrı bir dünyanın özlemiydi! Filmin kişileriyle paylaşmak istediği, onlarla ortak nice duyguları vardı yüreğinde". Safiye, kendini filmdeki hüzünlü öykünün kahramanı gibi düşler, öyle yaşardı. Bir dönemin sinema tutkularını anlatan bu öyküde Güngör başarılı bir ortam ve başarılı bir Safiye çizmiştir.

İkinci öykü Mahmut Alptekin'in "Tünel Çıkmazı"dır. Alptekin de sonradan çıkardığı kitabına bu adı vermişti. Hiç durmadan İstanbul'u, özellikle bazı semtlerini dolaşan bir kişinin öyküsüdür bu. Öykünün kişisi, bu dolaşmalarında kendi içindeki yerleri, tünelleri de dolaşır. Elbette bu tünellerden de kolay kolay çıkamaz. Alptekin'in değişik bir anlatımla ortaya koyduğu öykü ve bu öykünün yer aldığı kitabı için vaktiyle yazmış, beğendiğimi belirtmiştim.

Üçüncülüğü alan Zehra Ünüvar'ın daha sonraki yıllarda öykülerini okuyamadık. "Yumuşak Diken" adlı öyküsü ödül kurulunca beğenilmişti. Zehra Ünüvar, amatörce çalışan bir öykü yazarı olmalı; Türkçe öğretmenliğinin onu bu türe yöneltiği söylenebilir.

Hüseyin Yurttaş'ın "Çürük Bir Gülüş", Gülten Ağrıtmışın "Gerçek mi Olmalı?" ve Gül Semerci'nin "Canım Kocacım" adlı öyküleri de özel ödül almışlardı 1990 yılında

buğu

gülşen öztürk

çekingen bir yağmur
gibiydin

zümrüt yeşili
sıcacık içimde
öylece sabahlayabilirdim
koynunda

dağıtmadan buğunu

sancılı bir doğuştum
oysa ben
gözlerini
kıyısız bir denizde
açacak

sen düşler içindeyken
aramızdan usulca
sıyrılan varlığın
kankırmızı soğuk
şimdi bak.

1991 yılında birincilik ödülünü Ali Balkız almıştı. "Yaşam Bir 'An'lar Toplamıdır" adlı öyküsü, 12 Eylül sonrasında haksızlıklara uğramış bir kişinin öyküsü olarak nitelendirilebilir. Balkız, Üniversiteli bir kızın o kişiyle özgürlükler ve o andaki siyasal durumlar konusunda yaptığı bir konuşmayı odak olarak almış, bunu değişik bir kurgu içinde öykülemişti. Bu öykü de onun öyküler kitabında yerini aldı.

O yılın ikincilik ödülünü Zeliha Akçagüner "Bir Kardelendi O" adlı öyküsüyle almıştı. Bir kız çocuğunun eski günlerdeki yaşamını zaman içindeki gelişmelerle, o günlerdeki geniş bir yaşam ortamını da katarak anlatan bir öyküydü bu. Komşu Rabia'nın ölümü de bu kızın yaşamı içinde güzel bir anlatımla verilmiştir bu öyküde. Üçüncülüğü de Ali Özçelebi'nin "Sis Farları" adlı öyküsü almıştı. Ekonomik ve toplumsal baskıların altında ezilen, umarsızlığı sonunda arabasının sis farlarını satışa çıkaran bir kadının dramıdır diyebiliriz bu öyküye. Kadının ruhsal yaşantısı ile dış ortam güzel bir bileşimle sunulmuştur.

Özel ödülleri ise Leyla Serpil "Bir An Önce", Lütfiye Aydın "Dünyanın En İyi Düşçüsü" ve Rahmi Özen de "Son Kurban" adlı öyküleri ile almışlardı.

1992 yılında ise birinciliği Osman Şahin "Selâm Ateşleri" adlı öyküsüyle kazanmıştır. Şahin'in bu öyküsü de Toros dağlarındaki bir seviyi anlatır. Göçerlerden bir kadın olan Simber ile nalbant Bercis'in karşı konulamayan sevileri bu öyküde anlatılmıştır. Osman Şahin,

kendine özgü bir kurgulama içinde, herkesi saran duygusallığı ustaca öylküleştirmiş, iki sevgilinin atın tırnağına koydukları imlerle nasıl anlaşabildiklerini de okura iletmiştir.

"Bir Şey Makinesi" adlı öyküsü ile Affan Muhlis Bahadıroğlu ikinciliği kazanmıştır. Değişik bir ortamda Türk ve Rum kişilerin nasıl bir dostluk havası içinde yaşadığını anlatıyor bu öykü. Zaman içindeki oluşumlar, insanlar arasındaki sevgiler ve seviler iyi düzenle öyküleştirilmiştir.

Lütfiye Aydın'ın üçüncülük alan "Sengisemai Bir Ölüm" adlı öyküsünde ise Bestekâr Lemi Atlı'nın gerçek yaşamını buluyoruz. Ona içten bir sevgiyle bağlı bir kadının bazı saptamalarını, gözlemlerini de arka planda belirterek anlatılan bu yaşam öyküsünde,Aydın'ın bütün öykülerindeki değişik anlatımı, duygulanımların sergilenmesini buluyoruz.

1992 yılının özel ödüllerini Aydoğan Yavaşlı "Her İnsan Bir Mağaradır", Haluk Cengiz "Gönül/lü Tutsaklığım" ve Feyzullah Ölgün de "Aşk ve Şarap" adlı öyküleri ile almışlardır. Yavaşlı, adından da anlaşılacağı üzere, insanı bir mağara gibi derin ve karanlık görmekte ve bu derinlik, karanlık canlının öyküsünü ortaya koymuştur.

Ödül kazananların yaşamöyküleri de kısaca anlatılan bu kitap Ömer Seyfettin'i sevenlerin onun için yaptıklarını ortaya koymakta ve öykü alanındaki başarılı çalışmaları da sergilemektedir. Öykü yarışmalarının hep yapılacağını umar, kitabın değerli bir armağan olduğunu belirtmek isterim.

Gönen'den Bir Tutam Öykü, Ömer Seyfettin Öykü Yarışması ödüllerini kazanan öyküler, Bilgi Yayını, Ankara 1992, 189 sayfa.

şahdamarı vampirlerinin sonu

● **Zekeriya SAKA**

On beş gündür yazıyordu. O gün de daktilonun başına oturalı üç saat olmuştu. Yazacaklarını yarılamış. Beş yüz birinci sayfayı tamamladı. Daktilosunu üç kâğıt daha taktı; aralarına iki karbon kağıdı yerleştirdi; sarmalı çevirdi. Beş yüz ikinci sayfanın başına, beş yüz birinci sayfanın sonunda baş tarafı yazılı paragrafın sonunu yazdı. Paragrafın son tümcesi satırın ortasında kaldı:

"Yükselme tutkusu çağına, çağının insanlarına karşı sorumluluğunu yiyip bitiriyordu."

Sarmalı paragraf başına aldı. Arkasına yaslandı. Uyuşmaya yüz tutmuş parmaklarını birbirine kenetleyerek kıtırdattı. Bu kitabı yazmaya başlayalı, karısının tüm karşı koymalarına karşın, tek tük sigara içiyordu. Yarım saat önce ağzına takıp çakmağı çakıp da karısının, "Yakma şunu lütfen! demesini kırmayarak, kulağının arkasına sıkıştırdığı sigarayı yaktı. İlk çekişinin dumanını ağzından, ikinci çekişinkini burnundan verdi.

Daktilonun sağ ilerisinde üzerinden birkaçı alımış bir top kâğıda, onun daha ilerisindeki karbon kâğıdı kutusuna, sol yandaki belgelerin yerleştirildiği büyük zarflara, ses bantlarına, yazıp üst üste yığdığı kâğıtlara göz gezdirdi. En alttan ilk sayfayı aldı; yapıtının adını okudu:

"Şahdamarı Vampirleri"

Yaşadığı, tanık olduğu, duyduğu, okuduğu anılarını belgelere dayalı olarak anlatan bir kitap yazıyordu.

"Bu, ilk iki yapıtımdan çok daha güzel, bilimsel bir yapıt olacak. Bu yapıtımdan sonra iyice ünlenirim. Çok satacak... Bugüne dek cebimden verdim. Para da kazanırım bundan böyle. Kitap yayımlamak uğruna hanımın kolundan aldığım bileziklerin iki katını yaparım ona artık." diye düşündü.

"Anlatımdaki şu erişilmez güzelliğe bak! dedi. "Hele, şu paragrafın son tümcesine!.."

Son tümceyi vurgulayarak okudu.

"Çağından sorumlu olmak" sözcüklerine bir yıldır kafayı takmıştı.

"Bir yazarın çağına karşı sorumluluğu nedir? Çağının çirkinliklerini ya da güzelliklerini sıralamak mı? Herşeyi olduğundan güzel ya da çirkin göstermek mi? Yazarların kitapları da birer yapıt sayıldığına göre, gelecek kuşaklara yetersiz ortam bırakmayla özdeş bir sorumluluk taşır mı tüm çirkinlikleri sergileyen yapıtlar?.. Örneğin, büyük umutlar bağladığım şu "Şahdamarı Vampirleri"adıyla yayımlanacak yapıtımı ele alalım: Bunu okuyacak olan, iki bin bilmem kaçıncı yılların insanları, bilgi çağı iletişim çağı, demokrasi çağı... dedikleri bir dönemde şu adamın gördüklerine, duyduklarına yaşadıklarına bakınız!..Sen, engizisyonlardan, afarozlardan, Bastille'lerden yüzlerce yıl sonra böyle bir yaşayışın içinde ol; herşeye katlan; sonra da daktilonun üzerine abanarak, göz yaşlarını yazıya dök. Çağından sorumlu olmak, bize iki süslü kapak arasına sıkıştırdığın göz yaşı paketi

mi olmalıydı? Yazıklar olsun senin gibi ata'ya!..demezler mi? Ya da, biz, engizisyonları, giyotinleri yaşatanları insanlık adına kargışladığımız gibi, gelecek kuşaklar da bugünün olumsuzluklarını yaratanlarla o olumsuzlukların büyümesine yol açanları kargışlarlarsa?..."

Ayların özdeksel yorgunluğunun üzerine bir de tinsel yorgunluk eklenmişti.

Kalktı. Odayı boydan boya adımlamaya başladı. Odanın boyu, uzun bacaklarının adımlarına küçük geliyordu.

Mutfağa gitti. Yemek işiyle uğraşırken türkü mırıldanan karısı, kendisiyle ilgilenir, kafasını kurcalayan sorunu tartışırlar, diye, ortaya bir iki küfür savurdu. Kadın, mırıltısını bozmadı. Anlaşılan, kocasının tedirginliklerini kanıksamıştı.

Karısının kolunda bulunması gereken son üç bileziğin olmadığını ayrımsadı. Dün akşam onlarla çevire çevire oynar-ken, dirseğine doğru kaydırıp peşpeşe sıkıştırdığını anımsadı. Bu son bilezikleri de yazmakta olduğu kitabının basım giderlerinde kullanmak için verecekti karısı. Öyle anlaşmışlardı. Onları kolundan çıkarmanın anlamı neydi? "Nasılsa elden çıkacaklar." deyip kendini mi alıştırıyordu? Yoksa, gizli bir karşı koyma mıydı bu?..

Çalışma odasına döndü. Tüm çalışmalarına yeniden göz gezdirdi.

"Çağımı geleceğe kargışlatmayacağım!" dedi.

Önce, beş yüz ikinci sayfayı çıkarttı daktilodan; buruşturdu; sobaya attı. Sonra belgeleri, daha sonra da yazdıklarının tümünü doldurdu sobaya. Sigara paketini de en üste atarak ateşe verdi.●

yetişkin bir adamın anı fotoğrafı

● **Mehmet USLU**

O adam.

Yüzü yamalıklı adam. Türk filmlerinin gaddar jönü. Ahmet Tarık Tekçe yani. Çocuğu tokatlıyordu ekran'da. Siyah gözlü, ipek saçlı çocuğu. TV'miz renkli olsaydı mavi gözlü, sarı saçlı çocuk olacaktı belki.

Basıyorum parmağımı tuşa. Boynunu içine çekiyordu görüntü. Filmin gizine kendilerini kaptırmış olan Annem, Babam ve Ninem'den homurtular yükseliyordu odanın içinde.

"Tam da acıklı anını buldun filmin..."

Basıyor TV'nin tuşuna Annem.Görüntü boynunu uzatıyordu yeniden. Karanlık tünelden aydınlığa çıkan tren gibi.

Çocuk tokadı yedikçe ağlıyordu. Ne saf adam şu Suphi Kaner. Hep kanıyordu Ahmet Tarık Tekçe'ye. Ayhan Işık da çok geç kalıyor çocuğu kurtarmaya. Şu senarist Bülent Oran da inadına böyle yazıyor zaten. Ya ne demeli Metin Erksan'a? Değiştirsene rolleri be adam.

Çocuk ağladıkça yüreğim bir mendil gibi ıslanıyordu.

Çığlık gibiydim.

"Annesini öptüğümün adamı."

Aklımca küfür ediyordum kötü adama. Yanıt veriyordu sesime Babam:

"Çocuk da uçurmasaydı bülbülü kafesten."

Ne yani. Kötü adamın çocuğu dövmesi haklı bir olay mıydı? Patlıyorum mısır gibi.

"Avukatlığını mı yapacaksın kötü adamın?"

Babam bu. Ne de ol o büyük. Sorumun altında kalır mı?

"Yaramaz çocukları arasıra döveceksin ki, uslansınlar."

Hayır efendim ben haklıyım. Babalar büyük de olsa ben haklıyım işte. Çocukluğumun damarına basıyorlardı. Aile içersinde çoğu zaman konuşulurdu, "Bu çocuğun inadı kime çekmiş" diye. Ve her zaman, "Babasına" diye yanıtlarlardı. Gene inadım tutmuştu.

"Hani dövmek ile çocuk terbiye edilmezdi? Hani sen kötekçi Baba değildin?"

Babamın koruduğu kaleye bir gol atmıştım galiba. Kafasını sallayıp yutkunduğundan belliydi. Ama o Babaydı Mutlaka haklı çıkmalıydı.

"İyilikle yola gelmeyeni uyarırlar, uyarı ile uslanmayanı da okşarlar. Anladın mı çocuğum?"

Babamın bu cümlesi bir özdeyiş miydi? Yoksa şiir mi? Fakat Ziya Paşa'nın olduğu kesindi.

"O söz gerilerde kaldı. Biz ise yirmi birinci yüzyıla giriyoruz. Dayağın eğitimde bilimsel olarak yeri yoktur."

Bu küçük yaşımda nasıl da demogoji yapıyordum. Hayret doğrusu. Biraz da kendimi beğenme bilinçdışılığı var elbette.

"Çocuğum dayak en son çaredir."

Babamın koruduğu kaleye gollerimi sıralıyordum.

"Dayak cennetten çıkma diyorsunuz. O güzel yerde kötü şey ne geziyor? Cennet'te iyilik ve güzellik doluysa, kötü olan dayağın cennette işi ne?"

Ninem gözlüklerinin altından hışımla bana bakıyordu. Babam derin derin soluyordu. Filmin gizi uçup gitmişti Tüm gözler üzerimdeydi. Ve tepkisi Annem'den geliyordu sesimin. Tartışmaya noktayı koyuyordu.

'Acı biber süreceğim diline şimdi..."

Niye hep benim dilime sürülecek oluyordu bu acı biber? O kötü adamın diline niye sürülmüyor? Bir türlü anlayamıyordum.

Ninem dayanamayıp söze giriyordu:

"Acı biber kâr eylemez kızım. Bu çocuk kırk gün önce doğmuş şeytandan..."

Kısa pantolonum,çokçokum, kasnaklı kuşum , gerilerde kaldı artık.

Yaşasın çocukluğum. ●

orsev

● İbrahim DİZMAN

Anadolu'da, küçük kentlerde ömrünü kültür ve sanatla yoğuran, okuyan yazan tek tek insanlar ya da küçük gruplar, İlhan Selçuk'un deyimiyle "Anadolu aydınları" uzun yıllardır, belki de Halkevleri'nden bugüne onulmaz bir yalnızlığı yaşamaktalar. Gündelik yaşamın tekdüzeliğine, bir çembere dönüşen yozlaşmaya, son bir kaç yıldır da yerden mantar biter gibi üreyen televizyon kanallarının pompaladığı boş hayaller dünyasına direnmeye çalışan bu insanlar, son yıllarda yerel yönetimlerin "festivallerine" bir can simidi gibi sarıldılar, bir seçenek olarak sahip çıktılar. Bir iki günlüğüne kente gelen yazarlar, gazeteciler yeni bir renk oldular; yıl boyu konuşulacak güzel bir kaç anının öznesi oldular, özlendiler, beklendiler. Sonra... yine her şey aynı. Bir çok kişi imzalattığı kitapları okumaz bile. Bir kaç günün güzel, anlamlı geçmesini sağlayan o bir kaç sanatsever de yine yalnızlıklarına döner, yeni bir "festivale" kadar.

Bu durumda sormak gerekiyor: İnsanları sanatla karşılaştırmak, televizyonların karşısından kaldırıp bir şiir dinletisine, bir oyuna, bir imza gününe, söyleşiye sürekli olarak getirmek, dünyalarını ışıtmak için bu "festivaller" dışında kalıcı şeyler yapılamaz mı? Yanıt, elbette aşılması olanaksız görülen para, mekân, kadro... gibi sorunlar yumağının altında eziktir, yitiktir. Bu soruyu doğru yanıtlayabilen, olmazı başarabilen yok mu? Var elbette. İşte bu deneylerden birisi. belki de en önemlisi Ordu'da yaşanıyor. Ordu Sanatevi (ORSEV), kültür-sanat adına bir çıkış yolunu gösteriyor.

Şu günler kuruluşunun birinci yıldönümünü kutlayan ORSEV, küçük bir kent için azımsanamayacak sayıda insanı haftada en az bir kez (çoğu defa haftada birkaç kez) lokalinde/salonunda bir araya getirmiş, yazarlarla söyleştirmiş, tartışma ortamı sağlamıştır. Üstelik yılda bir kez değil, yılın değişik zamanlarında on iki kültür-sanat adamını konuk etmiştir ORSEV. Klâsik imza günü anlayışının çok dışında gerçekleşmiştir bu etkinlikler. Yazarlar kitaplarını imzalayıp gitmemişler, en az iki günlerini sanatseverlerle, okuyucularıyla birlikte geçirmişler, kitaplarını tartışmışlar ve ardlarında tartışmayı, okumayı sürdüren insanlar bırakmışlardır.

ORSEV, bazan ayda bir, bazan da iki kez şiir dinletileri hazırlamış, Gülten Akın'dan Attila İlhan'a, Cahit Külebi'den İlhan Demiraslan'a uzanan bir çizgide şairleri yaşamları, anlayışları ve şiirleriyle sahneye getirmiş, kalabalıkları şiirin büyülü dünyasına çekebilmiştir.

ORSEV, kentte tiyatroya yeni bir bakış açısı getirmiş, "tartışmalı tiyatro" ile sanatseverleri oyunların içine almış, spotlarını insanların dünyalarına, sorunlarına çevirmiştir. Bir yandan "okuma tiyatrosu" ile tiyatro severlere yeni tatlar taşırken, öte yandan özgün oyunlar üreterek bölgenin, ülkenin sanatçılarının yaşamlarını biyografik oyunlarla sahneye taşımıştır.

Orsev resim kursundan bir görünüş

ORSEV, ulusal/evrensel kültüre azımsanmayacak katkılarda bulunan Karadeniz bölgesinin kültürel temellerine eğilmiş, unutulmaya yüz tutan kültür-sanat adamlarını, basın organlarını, olayları, kurduğu "inceleme-araştırma Kurulu"nun çabalarıyla gün ışığına çıkararak kamuoyunun bilgisine sunmuş, geleceğe taşımıştır. Bu inceleme ve araştırmalar şu günlerde "Orsev Yayınları" adı altında kitaplaşma aşamasındadır.

ORSEV, bugünün ötesinde geleceğe de uzanarak tiyatrodan müziğe, ordan resme değin uzanan çeşitli alanlarda özellikle çocuklara ve gençlere yönelik kurslarla, sanatla tanışan, yaratıcılığı, önündeki engelleri bir bir kaldıran insanlar yetiştirme uğraşını da başarıyla sürdürmektedir.

ORSEV, tüm bunların dışında kentteki, bölgedeki diğer sanatsal kuruluşlarla işbirliği

(Soldan sağa) Yazar İbrahim Kuyumcu, gazeteci Rüştü Baş, Yazar Naim Tirali, Şair Ahmet Özer, Şair Osman Bolulu, bir üye, Şair İbrahim Dizman ve Sanatevi Başkanı Gülçin Üstüntaş, ORSEV'de .

Yazar Ali Balkız, Orsev'deki söyleşisinde

içinde, tiyatrodan sergilere, çeşitli gösterilere kadar yayılan farklı etkinliklere lokalinde ve salonunda ortam yaratmış, kamuoyuyla karşılaştırmıştır.

Tüm bunlar nasıl yapılmakta? ORSEV'in ardında yerel yönetimler, finans kaynakları mı var? Hayır. Bunların hiçbiri yok. Varolan en önemli şey, aslında tüm kentlerimizde olan kültürel temeldir. Yüzyılın başından beri süregelen kentteki tiyatro geleneğinidir, etkin bir Halkevi'nin yıllar önce esen rüzgârının yeniden yakalanmasıdır. En son da, tek tek sanatçıların ve sanatseverlerin yürek ve güç birliği yapmalarıdır.

En başta yıllarını sanata adamış bir deneyimli sanatçı ve Sanatevi Başkanı Gülçin Üstüntaş, uzun yıllar Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu'nun genel sanat yönetmenliğini yapmış Aydın Üstüntaş, bir sanat sevdalısı Cemal Yöntem ve Sanatevi yönetim Kurulu, giderek bir hale gibi güzellikleri çevreleyen tüm sanatçı ve sanatseverler, gençler bu yürek ve güçbirliğinin bir simgesidirler.

Tüm bunlar bir araya geldiğinde, insanların içindeki zamanla küllenmiş o ışıltının nasıl ortaya çıktığını görmek de sanıyorum en anlamlı sonuçtur.

ORSEV, yılda bir kez, bir saman alevi gibi yanıp sönen "festivalere" bir seçenektir. Yıllardır yakınan, yakınan, yakınan... Anadolu aydınlarının ilgisine sunulmuş anlamlı bir örnektir.

ORSEV'in kuruluşuna katkıda bulunan, o ışığı ve coşkuyu taşıyan herkesi kutluyor, darısı diğer kentlerimizin başına diyorum. ●

nöbetçi şiir defteri

Ömür Düzovalı

-F.H.Dağlarca'ya-

" Sessizliğin sesi ni dinledim
bütün gece konuğum oldu
Simon ve Garfunkel anlayacağınız
eve erkek aldım gizlice...

Şafak sökerken apansız
bir sözcük sağanağı !
Bittabi hazırlıksız yakaladı ;
o saatte tek nöbetçi
şiir defteri
Fazıl Hüsnü Dağlarca'nınki...

Uzanıp İstanbul'a
bir yaprak çaldım başucundan
ve işte o an
damladı üçüncü konuk odama
davetsiz;
hani şu
" İlahi Komedyadaki iğrenç iblis !

Doladı tam sekiz kere
kuyruğunu gövdesine,
verilmiş oldu hüküm :
7. Çukur, 8. Daire - Cehennem' de...
Suçumuz :
Çalmak alttarafı
boş bir yaprak, şiire gebe.
Bu kadar acımasızlık
olur mu ? Yapma be Dante !

Kaçarak değil,
gözlerimi açarak kurtuldum
yılanlı çukura atılmaktan ;
yarından tezi yok
bir defter edineceğim,
nöbetçi 24 saat
doğacak şiirlerim için...

nazif evren'e mektup

● Enver ATILGAN

Saygıdeğer Direktörüm,
Sayın Nazif Evren

Sevgili **Mahmut Makal'ın,** (göreviniz süresince tüm baskılara ve haksızlıklara karşı çıkarak, kanunların öngördüğü şekilde dürüst, namuslu ve onurlu savaşınızı anlatan) güzelim önsözü ile başlayan "POYRAZ KÖYÜNDEN KÖY ENSTİTÜLERİNE" yapıtınızı bir solukta okudum. Yetmedi. Bir daha, bir daha okudum. Her okuyuşumda o güzelim tümcelerde, sözcüklerde kendimi ve Köy Enstitülü okul arkadaşlarımı buldum. Sağnak bir yağmurda tepeden tırnağa ıslanırcasına Köy Enstitüsü yıllarımı yeniden yaşadım. Kimi yerde birlikte yaşadığımız anıları uzun yıllar sonra yaşamanın heyacanını ve anlatılması zor tadını duydum.

Örneğin 1944'de Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'le İlköğretim Genel Müdürü Hakkı Tonguç'un Dicle Köy Enstitüsünü ziyaretlerini; **Bir cu**martesi bayrak töreninden sonra o haftaki iş sınıfını, kıran kırana yaptığımız eleştiriyi, Bakan **Yücel**'in ve sizin konuşmalarınızı... **Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel**'i bu gezinin ardından **Ankara'ya** gidişinde **İnönü**'ye gezi izlenimlerini anlatırken: **Paşam, ordaki çocuklar bizden çok iyi tartışıyorlar"** deyişini kitaptan okuyunca nasıl gönendim anlatamam. Bu anıyı **Koca Tonguç Dicle'de"** başlıklı, bildiğiniz şiirimde anlatmıştım.

Saygıdeğer, Sevgili Direktörüm, bu unutulmaz anıları hele de eğitim alanında tüm dünyanın en ünlü pedagoglarının ilgisini çeken **Köy Enstitüleri** gibi ülkemizde iş eğitiminin uygulandığı ilk eğitim kurumlarındaki bu gerçekçi anıları, **Poyraz Köyünden Köy Enstitülerine"**adlı yapıtınızda toplayıp bizlere armağan ettiğiniz için size ne denli teşekkür etsek, inanın azdır. Yalnız bizlere değil , gelecek kuşaklara ,araştırmacılara Köy - Enstitülerine ilgi duyanlara, ışık tutacağı gibi, her zaman başvuracakları bir kaynakça da olacak yapıtınız. Onlar da bizler gibi size sevgi ve saygı duyacaklar.

Bunun onuruysa hiçbir şeyle kıyaslanamaz.

Sizi tüm içtenliğimle, tüm yüreğimle kutluyorum Sevgili Direktörüm.

Salihli'nin Poyraz köyü'nden tutun da **Erganj**'nin **Zülküf Dağı**'na dek, **Bintepeler'den, Yağbasan Kırı**'ndan, **Gediz Kıyıları**'ndan, **Çivril**'in Koçağından, **Ankara** köylerinden, **Çukurhisar'dan Emet**'in **Sülye Köyü**'nden **Eskişehir**'in **Kırkkız Dağı**'ndan **Çifteler Ovası**'na, **Erzincan**'ın **Kemah, Sanaa, Çardaklı Boğazları**'ndan, özetle ülkemin birçok yöresinden topladığınız ve bizlere bir demet yaparak sunduğunuz kekikleri; öylesine kokladım ki ciğerlerim bayram etti. Sanıyorum **Köy Enstitülü** kökenli olsun olmasın, tüm okurlar aynı kokuyu içlerine sindire sindire çekecekler benim duyduğum duyguları duyacaklar ve lezzetine doyulmaz tadını alacaklardır.

"Poyraz Köyünden Köy Enstitülerine" Köy Enstitülerinden tekrar Poyraz köyü'ne yaptığınız gezideki bir ömrün büyük bir kesidini, bu ölümsüz yapıt sayesinde, ben de sizlerle beraber yaşadım. Ulusal Kurtuluş Savaşı yıllarına rastlayan düşman pençesindeki çocukluk yıllarınızın acılı yaşam öyküsünü içim burkularak okudum.

Tüm sıkıntılara göğüs gererek on nüfuslu bir ailenin başı olarak müfettişe alınacak hediyeye katkıda bulunamamanın acısını yüreğinde duymuş, tüm bu olumsuzlara karşın gene de ayakta kalmasını bilmiş muhterem babanız merhum **Ahmet Hoca**'yı alkışladım, Ve rahmetle andım. Düşman işgali altında, sizleri vatana, ulusa hayırlı birer evlat olarak yetiştirmenin zorluğunu, **" benim gibi sıfır yaşta babasını kaybetmiş İkinci Dünya Savaşı yıllarında ekmeği bulamadığı bir dönemde herşeyimizi borçlu olduğumuz, Nazif Babaların, Leman Analar'ın sayesinde Köy Enstitülerine girenler çok iyi bilir. " Ahmet Hoca**' yı tekrar saygıyla rahmetle anıyorum. **Türkiye Cumhuriyeti** bugünlere **Ahmet Hocalar** sayesinde ulaşmıştır.

Kısa bir ilkokul öğretmenliği döneminden sonra **Fakir Baykurt**'un **"Yoksullar Üniversitesi"** olarak tanımladığı **Gazi Eğitim Enstitüsü**'ne girişiniz. Son sınıf öğrencisi iken de meslek öğretmeniniz **Fuat Baymur**'un girişimiyle eğitim uzmanlarının özellikle de **İsmail Hakkı Tonguç**' un konferanslarıyla beslenip **Köy Enstitüleri** düşüncesinin sizde daha o yıllarda filizlendiğine tanık oldum. Daha sonraki yıllarda Eğitmen Kurs'larında ve açılan **Köy Enstitüleri**' nde görev alarak bu düşüncelerinizi uygulama alanına koyduğunuzu görüyoruz. Daha doğrusu **Tonguç**' un Köy ve **Köy Enstitüleri** ile ilgili konuşmalarının etkisini ve semeresinin alındığını gördüm.

Saygıdeğer Direktörüm, Dicle Köy Enstitüsü'nden önce **Balıkesir Savaştepe** ve **Eskişehir Çifteler Köy Enstitüleri**'ndeki öğretmen ve yönetici olarak aldığınız görevlerdeki başarılarınızı gurur duyarak okudum.

.**Köy Enstitülü** kardeşlerimizin **Savaştepe**' de ve **Çifteler**' deki tozu dumana katan çalışmaları ve başarıları, inanın gözlerimi yaşarttı. Seydisuyu ile o dev anıtsal yapıların bin türlü zorluğa karşın, gene de dize gelişi alkışlanmaz mı?

Hele **Dicle**'de bizi insanlığımızın ve bir değer olduğumuzun bilincine vardıran, bizleri kültürle, iş eğitimiyle harç yoğurur gibi bugünlerimize ulaştıran öğretmenimiz Leman Evren'in **Çifteler Köy Enstitüsü**'nde öğretmen arkadaşı **Şükriye Ersel**' in ekipleriyle birlikte, 4 ton tarhana yaparak okulun bir yıllık kış zahiresinin bir kısmını stok edip ulusal gelirimize katkısına ne demeli? **Leman Evren'ler, Sıdıka Avar'lar** ülkemizin uygarlık yarışında dikilmiş kilometre taşlarıdır. Er geç gerçek değerlerine kavuşacaklardır. Yoksul köy çocuklarına yaptıkları değerli hizmetler, her zaman saygıyla anılacaktır. Bundan kuşkum yoktur.

Dicle Köy Estitüsü'ne yolculuğunuzu askerlik anılarınızı **Akçadağ Köy Enstitüsü** dışındaki ekiplerin gelmeye hazırlandığı bir dönemde **Dicle**'ye gelişinizi, büyük bir ilgiyle okudum. 850 dekarlık **Hoşot Ovası**'ndaki arazi içinde iki öküz, iki at arabasıyla karşılaşıp.Koca bir okulu yoktan varetme yollarını tasarladığınızda birşeyler koparırım düşüncesiyle Bölge Müfettişi **Avni Doğan**'a ve **Milli Eğitim Müdürü**'ne başvuruşunuzu. Hele **Milli Eğitim Müdürü**'nün **" Bak Müdür Bey Ben bu dairenin du-**

varlarını yağlıboya yaptırıyorum, Bunun parasını - Enstitünüzün ödeneğinden vereceksiniz " deyişini içim burkularak hayretle okudum. Ama bu olumsuzlukların, bu çarpıklıkların, hiçbiri sizi karamsarlıklara itememiş. Aksine daha da hırslı ve azimli kılmış **Dicle Köy Enstitüsü**'nü kurmada, yıllarca gece-gündüz demeden insanüstü bir çabayla çalışarak, İkinci Dünya Savaşının ülkemizde yarattığı bin türlü darlığı, yoklukları aşarak **Dicle Köy Enstitüsü** mucizesini gerçekleştirdiniz.

Bu elbette ki kolay olmadı. O yıllarda kitabınızda sözünü etme büyüklüğünü gösterdiğiniz **"yaşamların Öğrenebildiğim Dicle çıkışlı Öğretmenler"**: bölümünde: **(Enstitünün ilk öğrencilerinden olan Enver Atılgan iyi bir öğretmen ve yazar oldu. Yayımladığı yapıtlardan iki tanesini bana da gönderdi. Gördüm ve zevkle okudum.Birisinde beni de konu etmiş. Kendimi dev aynasında görür gibi oldum"** Diyorsunuz. Öncelikle hakkımdaki bu güzel sözlerinize binlerce teşekkür ederim. Güveninize ve görüşlerinize her zamanki gibi Lâyık olmaya çalışacağım . Sağ olun var olun. Aynı bölümde uzun yıllar görüşemediğim ve kendilerinden haber alamadığım sınıf ve okul arkadaşlarımın üstün başarılarını görüp onlarla gurur duydum.

Sevgili Direktörüm, belirtmiş olduğunuz gibi Enstitü'nün 34 No' lu ilk öğrencilerindendim. Köy Enstitüsü yaşamımızın 4 yıl gibi büyük bir kısmını sizinle birlikte paylaştık. Acı, tatlı günlerimiz oldu.17 Nisanlarda birlikte Aydın'ın zeybeğini, Diyarbakır'ın halayını, Sivas'ın ağırlamasını. Trabzon'un horonunu oynadık. Bu sevinci bir kez de Yücel'le, Tanguç'la paylaştık. Beraber harç kardığımız, teskereyle taşıdığımız, ağaç diktiğimiz, duvar ördüğümüz, Sel baskınlarında sabahladığımız, 17 Nisanlarda ekmeğimize aşımıza sevincimize katılan çevre köylülerle Haşot Ovasının yer sofralarında bağdaş kurarak paylaştığımız günlerimiz de oldu.

Bunlar bizlerin öğrenci gözüyle gördükleri ve yaşadıkları. Bir de bizlerin göremedikleri, yaşayamadıkları var onları da kitaptan öğreniyoruz. Size olan sevgimiz, saygımız daha da artıyor. Örneğin: 1946 Seçimlerinden sonra **Hasan Ali Yücel**'in **Hakkı Tonguç**'un **Ferit Oğuz Bayır**'ın görevden alınmasıyla başlayan **Köy Enstitülerini** yıkma planı, **Reşat Şemsettin Sirer**'in **Köy Enstitüleri**'ne gönderdiği teftiş kurullarının bir türlü kara çalarak düzenledikleri yalan yanlış düzmece raporlar, **Köy Enstitüleri**'nin kapatılması için uydurulmuş gerekçeler kanıt sayılacaktı. Bunlar yetmiyormuş gibi sizleri kontrol(!) amacıyla **Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer**'in bizzat şartlandırarak gönderdiği üniversite çıkışlı genç öğretmenlerin olumsuz tavır ve hareketlerini bizler bile unutmadık. Arkalarında Bakan gücünü gören bu tecrübesiz yeni öğretmenlerin zaman zaman saygısızca çıkışlarını da anımsıyoruz, ama bunların tümü de sizden gerekli yanıtları almışlardı .Çünkü sizin kimseye zerre kadar ödün verecek borcunuz yoktu.

İnönü'nün, **Yücel**'in ve **Tonguç**'un öğrenci tabldotundan yedikleri yemekleri beğenmeyen **"Köy Enstitülerindeki demokratik ilişkileri"** takdir anlayışından yoksun, sözün ona teftiş kurulları, özel yemekler hazırlatıyordu. Bakanın bu kişiliksiz yağdanlıkları, dilerim bu kitabı okurlar da utanırlar. Eğer utanacak yüzleri varsa.

Saygıdeğer Direktörüm, ne iyi ettiniz de **"Poyraz Köyünden Köy Enstitüleri**'ne yapıtınızı yazdınız. Elinize, dilinize, pırıl pırıl belleğinize sağlık.

Biliyorum 82 yaşındasınız. Bugün bile sahibi olduğunuz iki oda toprak bir damınız bile yok. Kiradasınız. Ama hiç önemi yok sizin de önemsemediğiniz, varlığının yanında, öylesine kalıcı değerlere sahipsiniz ki: Doğruluğun, dürüstlüğün erdemin simgesisiniz. Başınız dik, alnınız açık. Hiç karşılık beklemeden **Atatürk**'ün en büyük özlemi olan Türk Köylüsüne hizmeti hayata geçirdiniz. **Köy Enstitüleri**'nde Atatürk ilkelerine bağlı binlerce öğretmen yetiştirdiniz.

Sizi kendimize örnek aldığımız için, verilen tüm görevleri başarıyla yerine getirdik. Çalışmak, nasıl sizin için bir yaşam biçimiyse bizler için de öyle oldu.

Sevgili Direktörüm, zamanla herşey yok olup gider, ama sizin sahip olduğunuz üstün meziyetler ve gerçek değer yargıları ile "POYRAZ KÖYÜNDEN KÖY ENSTİTÜLERİNE" yapıtınız ölümsüzdür, kalıcıdır. Ne mutlu böylesine onurla anıtlaşan **Nazif Evren'lere**

Bu kişisel değerlendirmelerimin elbette ki eksikleri vardır. Bağışlamanız ümidiyle, sizi en içten duygularımla kutluyor, sağlık ve esenlik içinde nice yıllara ve nice yapıtlara diyorum.

Ayrıca bu anlamlı yapıtı, çok güzel bir kapak düzenlenmesiyle tanıtan torununuz **Sevgili Ödül Evren**'i de içtenlikle kutluyorum. Gerçekten nefis bir kapak. Kardeşim **Ergun'la** ilgili;**Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel**'in takdirlerini zevkle okudum, gururlandım. Dilerim o mandolin tellerini anı olarak saklamıştır. Sevgili Kardeşim **Ergun**'u da tüm yüreğimle kutluyor, özlemle selâmlar sevgiler sunuyorum. Saygıdeğer Sevgili öğretmenime sağlıklı günler diliyor, saygıyla ellerinden öpüyorum.

Sevgili Direktörüm, böylesine anlamlı ve önemli bir yapıt için görüş bildirmenin kolay olmadığını takdir edersiniz. Günlerce kafamda tasarlayıp yazdığım için uzun sürdü. Bu gecikmeden ötürü de özür diliyorum.

Sağlıklı günler dileğimi yinelerken en derin saygılarımı sunuyor ellerinizden öpüyorum.

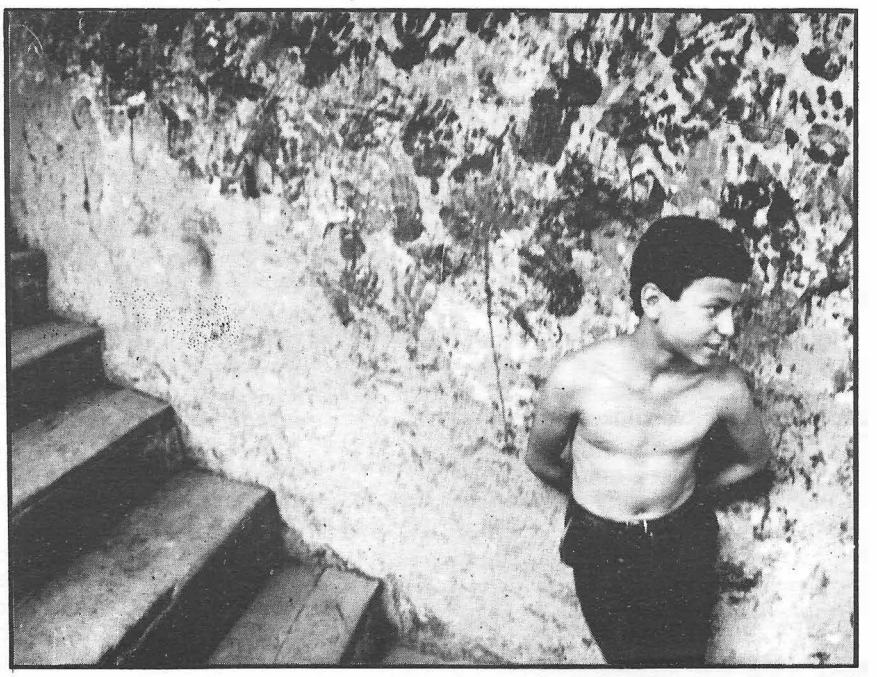

vedat güler şiir ödülü katılım koşulları

Ozan **Vedat Güler**'in anısını yaşatmak, Türk edebiyatına yeni adlar ve yapıtlar kazandırmak, şiiri gündemde tutmak amacıyla **Ordu Sanatevi** (ORSEV) tarafından düzenlenen **Vedat Güler Şiir Ödülü**'nün yedincisi 1993 yılında verilecektir.

Ödüle Katılma Koşulları **Aşağıdadır**:

1) Ödüle Nisan 1992 - Şubat 1993 tarihleri arasında yayımlanan şiir kitaplarıyla, kitap oylumunda basıma hazır şiir dosyaları kabul edilecektir.

2) Ödüle katılan kitaplarda 1. basım koşulu aranacaktır.

3) Ödüle katılan dosyalarda gerçek ad kullanılacaktır;dosya sahibi edebiyat dünyasında takma ad kullanıyorsa bunu belirtecektir.

4) 6 (altı) nüsha olarak gönderlecek kitap ya da dosyalara aynı sayıda kısa özgeçmiş ve 1 adet katılım yazısı eklenecektir.

5) Dosyalar makine yazısı ile yazılmış ya da makine yazısından çok iyi okunabilir fotokopi ile çoğaltılmış olacaktır.

6) Ödül Seçici Kurulu: **Mehmet Yaşar Bilen(eleştirmen), Ahmet Özer (şair), Naim Tirali (öykü yazarı), Öner Yağcı (roman yazarı), Durcan Yaşacan (öykü yazarı)**

Ödül sekreteri: **İbrahim Dizman**

7) Dosya ya da yapıtlar en geç 1 **Mart 1993 tarihinde " İbrahim Dizman, PK.106, 52002 ORDU "** adresine gönderilmiş olacaktır.

8) Ödüle katılan dosya ya da yapıtlar geri verilmeyecektir.

9) Ödülde, bir BİRİNCİLİK,bir de MANSİYON verilecektir. Birinci gelen yapıtın sahibine bir plaketle birlikte 1.000.000 TL; mansiyon alan yapıtın sahibine de bir plaketle birlikte 500.000 TL verilecektir.

Seçici Kurul gerekli görürse **" Övgüye değer "** yapıtlar seçerek kamuoyuna duyurabilir.

Sonuçlar,nisan ayı içinde Ordu Sanatevi'nce düzenlenecek " Nisan Etkinlikleri " içinde açıklanacaktır.

insan kalınır yine de

Nazım MUTLU

Benzersiz yolculuklara çıkılır sessiz zamanlarda
düş parçaları onarılır mermer tezgâhında belleğin
alımlı/ gül dokulu / ay akıtmalı
sözler çıkar satışa
kentin güncesini tutan köşebaşlarında.

Birikmiş gülüşlere varılır dingin
sabahlarında esrikliğin
-bağlamamın tellerinde erguvanî dağ çiçeği -
düğmelerini çözer sarmaşık/sevdasıyla
yıkanmış kayınların
saatler suyu imgeler
alnımın kıvrımları zulüm yarası
ağrılar soluklanır dili tutuşturmanın öğle aralarında.

Güneş hiç kirli doğar mı ki güvercinim uyurken
öpüşlerle çoğaltti aşkın yüzü ince dikenlerini
bir dünya kül dökülse gözlerine şafağın
gülrengi sabır sızar gecenin yanağından
dağların saçağından balkıyan günler ürer
söz ormanı yağmalanır bilişmelerde
insan kalınır yine de
insan kalınır
kanımıza yapışan boğuntusunda kavganın.

kültür - sanat olayları / haberler
Derleyen: **M. Reşat SÜMERKAN**

SERGİ: 3 Aralık günü, Mustafa Beşgen, Selçuk Dumanoğlu, Haydar Durmuş, Mustafa Malkoç ve Ceyhan Murathanoğlu'nun oluşturduğu "Grup 1 ", 2. Sergilerini , yeni düzenlenen Saray Sinema ve Sanatevi fuayesinde açtılar.
Aynı Grup, 15 Aralık günü de Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde bir sergi açtı. Grubun değişen üyeleriyle şöyle oluşmuştu: Mustafa Beşgen, Haydar Durmuş, Çoşkun Kulaksızoğlu, Mustafa Malkoç, Ceyhan Murathanoğlu.

GÖSTERİ: Trabzon Fotoğraf Sanatçıları Derneği " FOTO FORUM" Mahmut Gologlu Kültür Merkezi'nde bir " dia gösterisi " düzenledi. 19 Aralık günü gerçekleştirilen gösteride, Zafer Baki ve Ruşen Bilen dialarını sundular.

SÖYLEŞİ: FOTO FORUM'un aylık etkinliklerinden biri olan " Sanat Söyleşileri'nin aralık ayı programı da Mahmut Gologlu Kültür Merkezi'nde gerçekleştirildi. 26 Aralık günü, Rasim Çubukçu " Grafik Sanatı " nı anlattı.

TİYATRO: Trabzon Devlet Tiyatrosu, aralık ayına Guillherme Figueiredo'nun (EZOP)" Tilki ile Üzüm adlı üç perdelik Heroyik Komedyası ile girdi. Oyunu İsmail Ağlagül yönetiyor.
Aynı Tiyatroda 28 Aralık günü konuk bir ekip olan " Halk Oyuncuları Tiyatrosu" Faruk Erem'in "Bir Ceza Avukatının Anıları"nı sundular. Oyunu Fuat Çiğiltepe yönetiyor.
ANMA: Trabzon Gazeteciler Cemiyetinin düzenlediği " Trabzon'un Basın Alanında Yetiştirdiği Değerlere Saygı" anma günleri çerçeve s inde ,aralık ayında da Muzaffer Korlu (3 Aralık), Ümran Zafer Baran (17 Aralık) cemiyet toplantı salonunda anıldı.

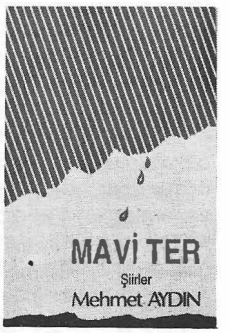

İsteme Adresi
Başak Yayınları
Sağlık Sokak 63/1
Yenişehir /ANKARA

İsteme Adresi
Cahit Armağan,
166 Sokak14/5
Bornova /İZMİR